

תמצית משנה ברורה

סיכום דברי המשנה ברורה ומסקנות הב"ל והשעה"צ

גלין 30 | סימן רמ"ח - סימן רנ"ג סוף ס"ב | תמוז ה'תשפ"ד

סימן רמ"ח

הפלגה בספינה בשבת

בגמ' מובאר שאסור להפליג בספינה לדבר הרשות ג' ימים קודם השבת, ולדבר מצוה מותר. ונאמרו על זה כמה טעמים: א' שמה יצטרך לעשות מלאכה בשבת משום פיקוח נפש. ב' שמה הנכרי יעשה עבורו מלאכה בשבת. ג' משום איסור תחומין. ד' משום ביטול מצות עונג שבת, דבג' ימים ראשונים יש צער מההפלגה. ה' משום שנראה כצ"ע ושת על המים, שזה אסור גזירה שמה יעשה חבית של שייטים. ויבאר להלן באיזה אופן ובאיזה זמן אסור מחמת חששות אלו, ומתי מותר.

לצורך מצוה מותר להפליג בספינה, ואפי' בערב שבת שמבטל עי"ז מצות עונג שבת, דעוסק במצוה פטור מן המצוה, (ועיין להלן בדין ההולך בשיירה מה נקרא מצוה), ואפי' אם הספינה מהלכת במקומות שהמים פחותים מעשרה טפחים מותר. וצריך לפסוק עם הנכרי שלא ילך בשבת, אבל הוא בתוך הג' ימים שלפני השבת (הרמ"א אוסר לצאת בשבת כיון שאינו יכול לפסוק עם הנכרי שלא ילך בשבת, ויש שמצדדים להיתר גם בזה לצורך מצוה), ואם אינו יכול לפסוק, כגון שהנכרי אומר לו שלא ישובת וכדו', הסכימו רוב האחרונים שהפסיקה היא למצוה בעלמא ולא לעכב, ו"א שא"צ לפסוק עמו כלל.

ולדבר הרשות אסור להפליג בתוך ג' ימים שקודם שבת או יו"ט, (וכן ביו"ט שני אין מפליגים), והטעם הוא משום ביטול עונג שבת, שבג' ימים ראשונים יש צער ובלבול למפליגים בים, ולכן האיסור הוא גם כשאין חשש מלאכה עבור ישראל כגון שהיא כולה של נכרי, וגם אין איסור תחומין משום שהספינה למעלה מ'.

ואם מפליג בנהרות שאין צער למפליג בהם, אם אין איסור תחומין, ואין חשש שיבוא לידי מלאכה בשבת, מותר להפליג אפילו בערב שבת, וא"צ לפסוק עמו שישבות, ואף אם בההמות מושכות את הספינה בשפת הנהר, דבקרון כהאי גוונא אסור שמה יחתוך זמורה, הכא שרי כיון שהבהמות רחוקות ממנו.

אם ידוע שאין י' טפחים בין קרקעית הספינה לקרקע המים, אסור לצאת בספינה זו ג' ימים קודם השבת משום איסור תחומין, אבל בספק מותר, דתחומין דרבנן, ואפי' תחומין ד"ב מיל בימים ונהרות אין בהם איסור דאורייתא, ואם קרקעית הספינה למטה מ' וכל גופו למעלה מ' אסור, ויש מתנינים באופן זה, ויש לסמוך על דבריהם כשהוא צריך לכך.

אסור בתוך ג' ימים לשבת להפליג **במקום שיצטרך הישראל לעשות מלאכה** (אפילו דרבנן) בשבת, אפי' בנהרות ולמעלה מ' טפחים.

אם מפליג לפני ג' ימים שלפני השבת, (היינו ביום שלישי, אבל להרג"א ה"ה ביום רביעי) מותר להפליג אפי' בים המלוח, דבשבת כבר אין לו צער מההפלגה, ומותר אפי' אין בגובה המים י' טפחים, ואפי' אם בשבת יתכן שיצטרך לחלל את השבת משום פיקוח נפש, דג' ימים הראשונים הם שייכים לשבת שעברה, ולא חל עליו חיוב להזהר מלבווא לידי חילול שבת, (ואמנם כל מה שיכול לעשות כדי שלא יצטרך בעצמו לחלל את השבת, כגון ע"י נכרי וכדומה, מחויב לעשות כך).

דרך שאפשר להגיע ביום אחד אם יש רוח טובה, מותר לצאת ביום שיש בבוקר, לפי שיתכן שהיתה רוח טובה, אבל אחרי שעה או שעתיים אסור, דלא יוכל להגיע קודם השבת, וכן מותר לצאת ביום חמישי לדרך של שני ימים. ובמקום שנהגו שלא להפליג כלל בערב שבת, אפי' לדרך קצרה אין מפליגים.

באיזה אופן מותר להפליג גם בשבת עצמה - באופנים שהוזכרו לעיל שמותר להתחיל להפליג בערב שבת, אם קנה **שביטה** בספינה מערב שבת, והיה בספינה כל בין השמשות עד שתחשך, מותר להפליג גם בשבת, וכשמגיע ליבשה יש לו אלפים אמה לכל רוח, אם היתה הספינה לעולם למעלה

מ' טפחים. ואם יצא מהספינה אחרי שקנה שביטה, דעת השו"ע שאסור לחזור ולהפליג, משום שנראה כשט על המים. וכתב הרמ"א שיש מתירים לחזור לספינה ולהפליג, דע"י שהספינה כביתו כיון שקנה שם שביטה אינו נראה כשט בשבת, ויש שעושים גם קידוש בספינה מלבד מה ששוהים בה כל בין השמשות, כדי לפרסם הדבר שקנו שם שביטה, ואח"כ חוזרים ללון בביתם ולמחרת מפליגים, ומסיים הרמ"א שאין למחות ביד המקילים, וכתב המ"ב שבאופן זה (שיצא מהספינה) כשמגיע ליבשה אסור לו לזוז מד' אמותיו, ובספינה עצמה יכול ללכת בכולה כיון ששבת באויר מחיצות מבעוד יום. והנה הקולא של הרמ"א היא דווקא בנהרות הנובעים, אבל לא בים הגדול, ואין להקל בזה, ונ"מ במקום שנהגו להקל גם בים הגדול אין למחות בידם, אך אם רוב אנשי הספינה הם ישראל, בודאי אסור. אם חל יו"ט בערב שבת מותר לקנות שביטה בערב שבת מבעוד יום (באופן המבואר בסימן תט"ז), אבל אינו מועיל מה שקנה שביטה מערב יו"ט.

הליכה בשיירה בשבת

הליכה בשיירה זהו דבר המצריך חילול שבת מפני הסכנה, ולכן אסור לצאת בשיירה ג' ימים לפני שבת, ואם הוא יוצא לדבר מצוה מותר אם פוסק עמהם שלא ילכו בשבת, ולצאת בימים ראשון שני ושלישי מותר אף לדבר הרשות, ופרטי דינים אלו יבוארו להלן, וכן יבואר כמה מותר לו ללכת בשבת כשיצא מחוץ לתחום.

אסור לצאת בשיירה למדבר **לצורך דבר הרשות** ג' ימים קודם השבת, כיון שידוע שיצטרכו לחלל שבת מפני הסכנה, אפילו רק באיסור דרבנן, וליל רביעי בכלל האיסור, ועד יום שלישי מותר לצאת, ואם יגיע צורך לחלל שבת מפני הסכנה מותר, ובלבד שלא יבטיח לשיירה בעת ההשתתפות שייסייעם בעשית מלאכה בשבת אפי' מלאכה דרבנן, (אף אם עי"ז תתבטל נסיעתו, ואפי' נוסע לדבר מצוה), וי"א שאם יבוא בודאי לידי חילול שבת אסור, ועל פי זה סומכים עכשיו לסכן עצמם קצת כדי שלא לחלל שבת, כדי שלא יעברו איסור למפרע על מה שיצאו.

ההולך לדבר מצוה ונזדמנה לו שיירה אפי' בערב שבת מותר ללכת עמהם, וחיוב לפסוק עמהם שישבתו בשבת, ואם אינם מסכימים אסור ללכת עמהם, ואם פסק והסכימו, וכשהם במדבר אינם מסכימים לשבות, ומתיירא מחיות רעות, או מליסטים שיחוקו את בהמות ואח"כ יסתכן שלא יוכל ללכת או שיחוקו ממנו ולא יוכל להחיותו עצמו במדבר, או שיחוקו ממנו מלבושיו בזמן הקור, הכל בכלל ספק פיקוח נפש, ומותר ללכת עמהם מחוץ לתחום, ואפילו מחוץ ל"ב מיל, עד שיגיע למקום שאין שם שום חשש סכנת נפשות שם יפרד מהם וישבות, ויש לו משם אלפים אמה לכל רוח.

מה נקרא צורך מצוה - ללכת לארץ ישראל לישב בה מיקרי דבר מצוה, וללכת לארץ ישראל ע"מ לחזור יש אוסרים ויש מתירים, (ולהרמ"א דלהלן בודאי יש להקל), וכתב הרמ"א ש"א שההולך לסחורה (אפי' להרווחה), או לראות פני חברו, נחשב דבר מצוה, ולא חשיב דבר הרשות אלא כשהולך לטייל, (ולגבות חוב מנכרי חולה שאינו גוסס לא מיקרי פסידא ודאית, והא"ר מיקל בזה), ובמקום שלא נהגו להקל אין כדאי לכתחילה להקל אם לא במצוה גמורה. ודעת הרמ"א בשם כמה פוסקים שזה דווקא לגבי ההפליג בספינה, אבל בהולך בשיירה אין להקל בזה.

כמה מותר ללכת אחרי שהלך בשבת מפני הסכנה - אם יצא לפני ג' ימים אפי' לדבר הרשות, או לדבר מצוה אפי' בתוך ג' ימים, כשמגיע לעיר מותר ללכת את כולה, ואם הניחוהו מחוץ לעיר יש לו אלפים אמה, ויכול גם להכנס לעיר, כיון שיצא ברשות. וכתב הרמ"א דדווקא כשהלך למצוה גמורה מותר, אבל בהולך לסחורה אין לו אלא ד' אמות ואסור ללכת את כל העיר או להכנס לעיר. ואם עבר ויצא בתוך ג' ימים לדבר הרשות אין לו אלא ד' אמות, אף שבשבת עצמה היה מותר ללכת משום פיקוח נפש, אך אם סבר שמותר לצאת אף בתוך ג' ימים לדבר הרשות הוי שוגג ויש לו אלפים אמה לכל רוח.

פינת הריבית

עצת בלעם מושתתת היתה על כך שאלקיהם של אלו שונא זימה הוא' (סנהדרין קו), אולם תכלית העצה לא היתה להכשילם בזימה אלא בע"ז, כמב' בגמ' שם 'אמרו לה השמיעי לי הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבד לזה'. וכ"כ רמב"ן סו"פ בלק שתכליתם היתה להטעותם בע"ז, וכ"כ רש"י ר"פ פנחס (עה"פ 'כי צוררים'). וצ"ב כיון שאלקיהם של אלו שונא זימה מדוע לא הספיק לו לבלעם להכשילם בזימה.

'וידעין היו ישראל בע"ז שאין בה ממש ולא עבדו ע"ז אלא להתייר להם עריות בפרהסיא' (סנהדרין סג), ולמה בפרהסיא, אלא שאמנם בתחילתו בוש החוטא - מעצמו ומאחרים - ונהג בגניבה, אולם כידוע משיבועו רעב, ואין החטא משקט התאוה אלא מגבירה עד שאינו עומד בייסורי כבישת היצר בשעת בושח ושואף להיתר, ושואף להפוך זאת לדרך מקובלת, ובאשר אלוקיו שונא זימה אין לו ברירה אלא להחליף מקור מים חיים בבארות נשברים - אלהים אחרים - שיתירם לו בפרהסיא.

במשלי (כד) 'שבע יפול צדיק וקם'. וודאי לא בכדי נקט שבע מן הסתם נכון לבאר זאת בהקדם דברי המהר"ל (תפא"י פ"ב) שהנהגת הטבע נבראה בשבעת ימי בראשית ואילו התורה היא על הטבע והיא מדריגה שמינית, אשר על כן יש שבעה פסוקים מתחילת מזמור 'השמים מספרים כבוד קל' עד 'תורת ה' תמימה' שהיא בפסוק שמיני, וכן מזמור אשתי תמימי דרך (ק"ט) - המיוסד על התורה שהיא על הטבע שנברא בשבעה ימי בראשית - יש בו שמונה אלפא ביתא.

וז"ל ריקאנטי (עה"פ 'נעשה אדם בצלמנו') בשם ספר הבהיר 'שבע צורות קדושות יש לו להקב"ה וכולן נגנזו באדם שנאמר בצלם אלקים ברא אותו וכו' וזוהו הטעם נקרא האדם עולם קטן בעבור היותו כלול מן הכל', עכ"ל.

ומבואר במהר"ל שם שהשכל שנתן הקב"ה באדם הוא על הטבע, ואם נצרך דבריו עם דברי הריאקנטי נמצא כי שבע הכחות-מידות שניתנו באדם הם מידות טבעיות בו, והשכל שניתן בו הוא מידה השמינית בו על הטבע, כלומר הוא מנהיג את הטבע, והוא המוכשר לקבל את השכל הקדוש שהיא התורה [בנר מצוה למהר"ל (ח"ב ד"ה ואמרו מאי) - 'התורה השכלית'].

הכשלות בעריות הוא כשלות הטבע, ואמנם הוא הרס הטבע - אבל עדיין בגדר 'שבע יפול צדיק', וכל שאין האדם נופל במדריגת ה'דעת' שבו - הרי הוא בכלל 'וקם' ע"י שכלו המנהיג את הטבע, לעומת זאת הטעות בע"ז יסודה בטעות שכלית [כמב' ברמב"ם ריש הל' ע"ז], קלקול בשורש, וכלפי המנות נאמר 'כל באיה לא ישוּבוּן' (ע"ז יז).

זו היתה עצתו של בלעם - להכות בשורש, אולם היאך יגיע אל השורש, את הדרך הוא התווה ע"י הכשלתם בדבר שאלקיהם של אלו שונא, וכאשר תגבר תאוותם יעקרו משרושם, יעזבו אלקיהם שהוא שונא רע ויצמדו לאלהים אחרים אהבים רע, יבחרו בהשקפה שכלית המאשרת רוע, כזו שתנקה את בושחם ומצפונם.

וכן מפורש בתורה שחרון האף היה מפני הע"ז - 'ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל', הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור, ובפר' פנחס 'ביום המגפה על דבר פעור'. ואמנם קנאת פנחס - שהיתה על בועל ארמית - היא אשר עצרה את המגפה על דבר פעור, שכן קנאה זו החייתה את השורש בכך שהעמידה בחזרה את ההשקפה הנכונה על הרע.

מרחק איסור ריבית

בעזרתם ובברכתם של מרחק ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד'

לאור האמור למדים אנו כי גם כאשר נקלעים למצב של חולשה ח"ו, אם חולשת יחיד ואם חולשת הדור, צריך זהירות יתירה שלא להחליש מתוך כך גם את התפיסה השכלית הנכונה. גם אם נוווש כי לעת עתה עדיין אין לנו הכח להתחזק ולהתעלות - לא ניישב משום כך את החולשה ונשלים עמה ע"י ריכוך או שינוי ידיעת והבנת השכל הקדוש מה צריך להיות. זהירות זו תאפשר שימור, חיידוד ועילוי הידיעה וההבנה. כך שגם אם שבע יפול צדיק - וקם. ז"ל הרמח"ל בדרך עץ חיים 'ואם היתה הידיעה רחבה ועומדת על לב בני האדם לא היו חוטאים לעולם'.

נמשיך נא בחלקנו בחיוב ידיעת הלכות ריבית ע"י עיון בהשכלות הנוגעות למעשה.

בגליון שעבר הבאנו מקרה שראובן ביקש הלואה משמעון, אך שמעון צריך את הכסף לקנות מקרר, הציע ראובן שהוא עצמו יקנה מקרר ב 6 אש"ח באשראי, וימכור לשמעון ב 5 אש"ח מזומן, שאם תאספקת המקרר לאחר שבועיים, והמחירים שגוה נעים בין 5 ל 6 אש"ח, וצידדנו שעל אף ששמעון לא מוכר לראובן במחיר גבוה מהשוק מ"מ אסור כיון שניכר שמחמת הזמן מוכר לו בזול יותר ממה שקנה, זאת ע"פ תשובת מהרלב"ח (סי' ע) שאסר במקרה דומה - שראובן אומר לשמעון קנה במזומן ומוכר לי ביוקר בהקפה, ולכן הצרכנו במקרה דידן שידוע שמעון לראובן שמוכן לקבל את המזומן בזמן האספקה בפועל, כך שהמכירה בזול אינה מחמת הזמן אפי' אם בפועל יבחר שמעון לשלם מיד.

ברם באמת נראה שאין להוציא ממנהרלב"ח לאסור בניד"ה, יעו"ש דאיהו מבייר במוכר לו דר"ל 'על המלווה ריש פ"ח כשמוכר סחורה יותר מהראוי', אלא ששבדבר שאין שומתו ידוע מותר להאדיל ולא ניכר שמייקר לו, ובה חידש שכאשר אין למוכר סחורה אלא הולך לקנות בזול ולמכור ביוקר בהקפה הדבר ניכר שמפני המתנת הזמן הוא מוסיף על השווי [אף שכל סוחר קונה בזול ומוכר ביוקר, כאן מדובר שראובן יכול לקנות בעצמו בזול, שכן לשון השואל 'ראובן אמר לשמעון אם היה לי מעות הייתי קונה צמר, אתה שיש לך מעות קנה ותמכור לי בהמתנה ימים מה ואתן לך ריוח'] משא"כ בדידן הסכום שמשלם הקונה הוא בתוך מנעד המחירים בשוק.

הן אמנם הבאנו בגליון הקודם במפורש מחיר נמוך למזומן ומחיר גבוה להקפה דאסר רע"א (על המלווה ריש פ"ח במלווה) אפי' אם הגבוה אינו יותר ממחיר השוק, ולכא"ו ש"מ בדניכר שמייקר לו מפני הזמן אסור אף שלא גובה תמורה יותר מהשווי של מה שנתן, מ"מ נראה דכיון שאין טעם לאיסור אלא משום לא פלוג היינו דוקא במפרש שני מחירים דינא דמתני' היא לאסור, שם שפיר נוקט רע"א דלא פלוג ואסור גם כשהגבוה הוא בשווי מחיר השוק, אולם בגוונא דידן אם כי ניכר מתוך דיבורם שמייקר לו מפני המתנת הזמן מ"מ אינה דינא דמתני' שהרי אינו מפרש, בזה י"ל דאין שייך למימר לא פלוג, וכיון שאינה ריבית כלל - שהרי הסכום הגבוה הוא במחיר השוק - אין בזה כל איסור.

עוד יש עצה שראובן לא יקנה וימכור אלא פשוט יזימן מהמוכר מקרר עבור שמעון וישלם למוכר באשראי. והנה אם הגדר הוא שהמוכר חייב לשמעון מקרר מדין עבד כנעני [הילך מנה והתקדשי לפלוני - קידושינ ז], הרי שראובן פרע לשמעון את ה 5,000 ₪ ע"י עצם הטלת חוב המקרר על המוכר לראובן, א"כ אין כאן המתנת מעות אע"פ שהאספקה תהיה לאח"י.

אולם יותר נראה שאין הגדר חוב המוכר לשמעון, כי בעיסקה כזו מסתבר שאם לא יספק המוכר מקרר לא יוכל לשמעון לתבעו אלא ראובן ישלם למוכר הוא התובע, וכן אם משום מה יוותר המוכר על הגבייה מהאשראי לא יוכל שמעון לתבעו ראובן את הרווח, נמצא א"כ שחוב המוכר הוא לראובן, ופרעו ראובן לשמעון אינו מתבצע אלא באספקת המקרר בפועל, שהמוכר אינו אלא שליח ראובן לספק מקרר לשמעון ומבחינה הלכתית הוא בדיוק כהאופן הקודם שראובן קנה ומוכר לשמעון, ועד כמה ששם יצא לן להתיר אפי' בלא הכרות ראובן שאינו דורש תשלום עד האספקה בפועל, כך יוכל לבצע זאת בקיצור הדרך המוצע כאן.

מיהו לרווחא דמלתא עדיף שיכירי ראובן שאינו דורש תשלום עד האספקה, שמוא דינא דמתני' במפרש שני מחירים אינו אלא דוגמא בעלמא לניכר שמייקר לו מפני המתנת הזמן, ושייך בזה לא פלוג אף שהמחיר הגבוה אינו יותר ממחיר השוק, ושמוא כאן לחשיב ניכר.

בנידודם ובברכתם של מרגן ורבגן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: **073-3678617** | office@osher-b.org

סימן רמ"ט

יציאה לדרך בערב שבת

אין הולכין **בערב שבת** מתחילת היום לדרך שהיא יותר מג' פרסאות, דרך זו לוקחת קרוב לשליש היום, וצריך שיגיע למקום ששובת שם בעוד היום גדול ויוכל להכין צרכי שבת, בין שהולך לבית אחרים בין שהולך לביתו, ואף שמכוין שבביתו יהיה לו יותר עונג שבת, מ"מ אסור שמוא לא ידעו מביאתו ולא הכינו בשבילו.

אופני התר - א' אם במקום שכלו הג' פרסאות א"א לו להכין צרכי שבת, מותר ללכת אפי' כמה פרסאות. ב' אם הוא נמצא במקום שאינו ישוב בטוח מותר להמשיך ללכת עד שיגיע למקום בטוח, אפילו אם יש לו צרכי שבת. ג' אם שלח להודיע שהוא בא לשבת, מותר ללכת כמה פרסאות בכל גוונא, ומ"מ יזהר שלא יתאחר לבוא עד סמוך לערב. ד' אם הולך לצורך מצוה נראה שיש להקל ללכת יותר מג' פרסאות, אם הוא משער שיגיע בעוד היום גדול.

בעולת שבת מחמיר אף אם מולך מזונותיו עימו, משום לא פלוג, וכן מוכח בב"י, ובא"ד מצדד להקל בזה.

הנוסע בעגלה או רוכב על סוס יכול ליסוע הרבה עד שלישי היום, ומהב"ח מנמטה שבעגלה מותר ליסוע אפי' אחר צוות, ובלבד שייעצור בעוד היום גדול, בכדי שיוכל להכין צרכי שבת.

במדינות אלו שרגילים להכין צרכי שבת ברווח, אין נזהרים בהלכה זו. בין בהולך לביתו בין בהולך להתארח בבית אחרים, ומ"מ יזהר לכתחילה שלא ילך או יסע עד סמוך לערב, כדי שלא יכשלו בחילול שבת, כשמוסיפים אוכל בשבילו, או אם לא יספיק להגיע לפני שבת יכול להכשל בהוצאה והכנסה ויציאה חוץ לתחום ושביבת בהמתו, ולכן ימחר לשבות אפי' בכפר אף שהיום גדול והדרך טובה, אך אם אירע שהלך עד חשיכה והיה בבין השמשות בתוך תחום עיר, מותר ללכת בתוכה, אך צריך לרדת מהעגלה והסוס.

קביעת סעודה בערב שבת

אסור לקבוע בערב שבת (הו"ה בערב יו"ט) סעודה ומשתה שאינו רגיל בה בימות החול, מפני שמצוה לכבד ולענג את השבת, וצריך שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול. וי"א שהטעם שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת. והפמ"ג מצדד שעיקר הטעם הוא שזה לזול לשבת, עושהה בערב שבת סעודה כמו בשבת. וכל היום בכלל האיסור. ואיסור זה הוא אפי' שנתעשה כך רק פעם אחת.

עשיר גדול שאוכל בכל יום סעודה כמו בשבת, יש למנוע מזה בערב שבת, כדי שאיכל בלילה לתאבון, ובשבת צריך לעשות שינוי בסעודת היום להקדים או לאחר, כדי שיום השבת יהיה ניכר משאר הישועות.

סעודת אירוסין ונישואין - אם אירס במשך השבוע אין לקבוע הסעודה בערב שבת, אבל אם אירס בערב שבת, כיון שמוותר לאירס שמוא יקדמונו אחר, מותר גם לעשות סעודה בערב שבת, וכן כשנושא בערב שבת מותר לעשות סעודת נישואין, אך לכתחילה טוב ונכון לעשות כדעת הא"י ולדחות את הסעודה ליום אחר אפי' באירס בערב שבת. ואמנם סעודה שעושים בזמן השידוך אין לעשותה בערב שבת, אפי' אם השידוך נגמר באותו יום, כיון שאינה סעודת מצוה, ומה שהרגלים לאכול מיני מורקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי וישועות.

סעודת שזמנה בערב שבת כגון ברית מילה ופדיון הן וסוים מסכתא, כתב הרמ"א שמוותר לעשותם בערב שבת, כיון שגם הם מצוה, ומ"מ לכתחילה מצוה לעשותם בשחרית משום כבוד שבת, כמו שמבואר בסימן תרצ"ה לענין סעודת פורים, ובדיעבד יכול לעשותם אפילו ממנחה ולמעלה. ואפי' התינוק היה חולה והברית אינה ביום השמיני, מותר, (דמ"מ הרי אסור להניחו ערל אפי' יום אחד), וכן פדיון הן לאחר ל', דכל שתאף מחוייב לפדותו. ואם ע"י סעודת המצוה לא יוכל לאכול בלילה מפני אכילה בסה, י"א שאין לו לחוש לזה כיון שהוא עוסק עתה בסעודת מצוה, והבה"ל כתב שכיון שסעודת הלילה היא חיוב מדוינא, משא"כ סעודת ברית ופדיון הן שאינם אלא מצוה בעלמא, י"א אם משער שע"י אכילתו יתבטל לגמרי מסעודת הלילה, צריך להמנע ומשתה בשום משטעו שיגרום לו שלא יוכל לאכול בלילה.

אכילה ושתיה בלי קביעות סעודה מותרת כל היום, ואין מצוה להמנע מזה, אך אינו בכלל זה אם שותה הרבה מיני משקה עד שיהא שבע, ומצוה להמנע מזה עכ"פ ממשע שעות ולמעלה.

קביעת סעודה שרגיל בה בימות החול מותר כל היום מן הדין כיון שאינו עושה סעודה רחבה, אבל מצוה להמנע מלקבוע סעודה שרגיל בה בחול, כונט' שעות ולמעלה, (היינו שלא אכול פת כדי שביעה, אבל מטע כדי להשקט רעבונו אינו בכלל קביעת סעודה לענין זה). ואם התחיל אינו מופסיק, ושעות אלו הם שעות זמניות, ובחורף כשהימים קצרים מאד מצוה להמנע אפי' קודם ט' שעות, כל שהוא משער בנפשו שע"ז לא יהיה תאב לאכול בלילה.

אכילת מזונות לפני סעודת שבת - הא"י כתב שאסור לאכול מיני מזונות לפני הסעודה, כיון שעיקר הסעודה היא לחם, וצריך לאכול את הלחם לתאבון, והדרכי משה חולק עליו, והמ"א הסיק עם הא"י, (ובמבצע יום מותר גם למ"א), ובמקומות שנוטלים ידים לפני הקידוש על הכוס, פשיטא שאסור לאכול לפני המוציא, כדי שלא יהיה הפסק רב בין נטילה להמוציא, וגם היה גרם ברכה שאינה צריכה, וגם אסור להקדים ברכת מזונות לברכת המוציא. והגוה להקל בשחרית לאכול מזונות אחרי הקידוש לפני הסעודה, וכדעת הד"מ, והגר"ז יישב המנהג וכתב שאין ללמחות ביד המקלים, ומ"מ יש אנשי מעשה שמחמירים לעצמם במקום דאפשר, ונוטלים ידים ואוכלים לחם מיד אחרי הקידוש, ואוכלים הכל בתוך סעודת הפת, ועכ"פ לכ"ע נכון להדר שלא למלא כריסו משאר אכילת לפני סעודת הפת.

תענית בערב שבת

כתב השו"ע שדרך אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת, והטעם הוא כדי שיהיו תאבים לאכול בלילה. וכתב המ"ב שהב"ח והמ"א ושאר אחרונים הסיכמו שאין להתענות בערב שבת, כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה, אא"כ הוא איטסינס כ"כ שאם יאכל ביום לא יוכל לאכול בלילה לתאבון, דאז הוא מננה טוב, אם אין מוזיק לו התענית.

אם קיבל עליו להתענות בערב שבת לדעת השו"ע צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אף אם כבר התפלל מעריב, ואינו נחשב איסור שנכנס לשבת מעונה אע"פ שבשבת עצמה אסור להתענות. ואם פירש שיתענה עד שישלימו הציבור תפילתם מותר אפי' אם עוד היום גדול, וכן אם התנה להתענות רק עד אחרי מנחה גדולה מועיל תנאו, אך אם היה חייב תענית, ורצה לפרוע התענית בערב שבת, לא מהני, כיון שלא השלימו כדן, וצריך לפרוע ביום אחר.

וכתב הרמ"א שי"א שבין תענית יחיד בין בתענית ציבור, חשיב השלמה להתענות עד שיצאו הציבור מבית הכנסת, כיון שקיבלו שבת בתפילה, ולדבריהם אם תאב לאכול אינו נכון להמתין בערב שבת מעת בואו מבית הכנסת עד צאת הכוכבים, והיינו כשמתפללים מפלג המנחה ולמעלה שזה שעה ורבע (זמנית) לפני השקיעה, (אך בחול לכ"ע אינו השלמה אלא בצאת הכוכבים), אבל קודם לכן אף אם קיבל שבת לפני מעריב אחרי מנחה לא מהני ואסור לאכול. ומהראב"ד משמע שתיף שמשקה המה הוא קיבל עליו שבת, אע"פ שלא התפלל תיו השלמה, אך נראה דהראב"ד וכן ה"א לא איירי אלא בסתם קבלת תענית, אבל האוסר על עצמו לאכול יום אחד בלישן נדר לכ"ע אסור ושתחשו. והכריע הרמ"א שבתענית שיחיד גזר על עצמו לא ישלים, ומ"מ לכתחילה יותר טוב שיתנה כך בשעת קבלת התענית, ובתענית ציבור כיון דמחיד ישלים, ואפי' לא נשתי (אא"כ גזרו הציבור עליהם תענית מחידש בשביל איזה ענין, דבהו מהני תנאי').

מה נחשב תענית יחיד - תענית יחיד היינו שקיבל על עצמו להתענות בערב שבת זו, או שדרכו להתענות בכל ערב שבת, או בערב ר"ח שחל בע"ש (אך האומרים יום כיפור קטן ביום חמישי יתענו ביום חמישי), או שמתענה יום שמת בו אביו ואמו, או בכל סיון, או תעניתים המבוארים בסימן תק"פ.

אם מתענה בכל ערב שבת והשלים בפעם הראשונה, צריך לנהוג כך לעולם, וכן בכל הנוכר לעיל, ולכתחילה יותר טוב שלא ישלים בפעם הראשונה כשהל בערב שבת, כדי שלא יצטרך להשלים תמיד.

אם כשהתחיל להתענות ביום שמת בו אביו ואמו וכדו' לא היה ערב שבת אלא חול, והשלים, י"א שגם כשהיה בע"ש צריך להשלים אא"כ התנה, ויש חולקים, ובמקום צר יש לסמוך על המקלים ולאכול מיד אחרי יציאתו מבית הכנסת אף שהיום גדול.

תענית חלום צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אף לה"א הנ"ל, ויש פוסקים שמקלים גם בזה לאכול אחרי שיוצא מבית הכנסת ערבית, אך האחרונים הסיכמו שאין להקל בזה מפני הסכנה.

י' טבת שחל בערב שבת משמעו בב"י שאינו חייב להשלים אלא אם רוצה, אבל מדברי הרמ"א משמע שצריך להשלים.

סימן ר"נ

הכנה לשבת

כתוב 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', ולמדו מכאן חז"ל שמצוה להכין ביום שישי צרכי שבת (והבאור הלכה דן זה אז דאורייתא, אז שזה דרבנן וקרא אסמכתא אלאמא), ודרשו חז"ל שהתנהגה תהיה מיד בבוקר (הכנה [לשבת] דומיא דהבא [של תפון] שהיתה מיד בבוקר). ודן ההכנה לשבת הוא מכלל כבוד שבת, ודן כבוד שבת נלמד מדתביב 'וקראת לשבת עונג לקדוש ד' מצובד', ומדכתוב וקראת למודים יאפה תאב' שזה מצוה על כל אדם, וממילא מצוה בו יותר מכלשלו. ובסימן זה יבוארו דיני והמן ההכנה לשבת.

ישכים בבוקר ביום שישי להכין צרכי שבת מיד אחרי קריאת שמע ותפילה, אך אם הוא רגיל ללמוד אחרי התפילה איזה שיעור קצוב או שלומד עם רבים לא יבטל לימוד זה, אך בעה"ב שהוצה להכנס לתוך הישיבה ואין לו בביתו מי שיכין עבורו, אין לו להכנס. ואם הדרך באותו מקום למכור בבוקר, ולא ימצא לקנות אחר לימודו, לא יקבע לימודו אלא אחרי הקריאה, ואם לא ימצא לקנות אחרי התפילה, יקנה ואח"כ יתפלל, אפי' אם ע"י יצטרך להתפלל ביחידות. דמותר לעשות חפצי שמים לפני התפילה, אך יראה לקרוא ק"ש מקודם, כיון שכבר הגיע זמנה, אא"כ ע"י הקריאה יאחר את הקנייה.

אע"פ שהיכן בהשכמה, טוב שיוסיף ויכין גם בבין השמשות.

הכנה ביום חמישי - עדיף להכין לשבת ביום שישי מאשר ביום חמישי, כיון שבשישי ניכר יותר שזה לכבוד שבת, אמנם דבר שצריך הכנה רבה כמו בשר למלוח יקנה ביום חמישי (אא"כ מצא בשר כחוש, ויתכן שביום שישי ימצא בשר שמן טובו), ובימים הקצרים כל מה שאיכל להקדים את ההכנה ליום חמישי עדיף.

הכנה באמצע הלילות - אם נודמן לו באמצע השבוע דבר נאה יניחו לשבת, ופשיטא שבדבר שאינו מצוין לקנות והוא לא מתקלקל ניח אותו לשבת.

הכנה ע"י האדם בעצמו - אפי' מי שיש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו איזה דבר לצרכי שבת, שהרי בכל המצוות מצוה בו יותר מכלשלו, וכדמצינו בכמה אמוראים מה היו מכינים בעצמם לשבת, ומהם לימדו כל אדם אפי' החשוב ביותר, ולא יאמר

לא אפגום כבודי, כי זהו כבודו ש**מכובד את השבת**, לכן שהדבר ניכר שהוא עוסק במצווה, (משא"כ באבידה שכיוון שאינו ניכר שזה מצווה, זמן מועט התורה אפי' אם ירצה להודיע שזה אבידה.) ואף שאין מבטלים תורה אפי' זמן מועט למצוה שיכולה להעשות ע"י אחרים, שאני הכא שהמצווה מוטלת עליו בעצמו, אי נמו כבוד שבת המיוז בע"צ. וברמב"ם כתב דין ההנהג לשבת בלשון חובה, אך אפשר שכוונתו כעין חובה אבל לא חובה גמורה (מהקבלת הנה, וצ"ע. ובפרט בימים הקצרים, וכ"ש סמוך לשבת, חיוב גמור לעסוק בכל כוחו כדי שלא יתחלל שבת. וכתב המ"ב ו"ר'איתי אנשי מעשה גדולי תורה שהיו מכבדים את הבית בעצמם בימים הקצרים כדי שלא יתחלל שבת, וזהו חוב גמור על כל אדם".

טוב שיאמר על כל דבר שקונה זהו לכבוד שבת, כי הדיבור פועל הרבה בקדושה.

מצוה לטעום מכל תבשיל בערב שבת, כדי לתקנו יפה, וי"א שהטעימה בשבת מכל מין בודאי היא מצווה, וגם בע"ש משמע שהטעימה היא מצוה.

י'הרהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ערב שבת, כי שבת נקראת שבת מלכתא, ואין נאה לקבל פני המלך ית"ש בבלואי סחבות של הלאת העוונות.

יש לפנות את הבית מהאבק והעפר ומוקרי העכביש בערב שבת, וידימה בנפשו כאילו יבוא להתאכסן אצלו מלך בשר ודם כמה היה מכבד את הבית ומצויע את המיטות, וכ"ש שבת מלכתא.

יש להשחיו את השכין בערב שבת, כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה.

ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכולתו, כמבואר פרטי הדינים בסימן רמ"ב.

סימן רנ"א

מלאכה בערב שבת

העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה, שאף שירויח במקום זה יפסיד במקום אחר, ומשמע כומה פוסקים שיש בזה גם חשש איסור, אלא שאינו המור כשאר איסורי שבות שהיה חיוב על זה מכת מרדות.

איזה מנחה - י"א שהכונה למנחה גדולה והיינו המשל ומחצה, וי"א שהכונה למנחה קטנה והיינו מתשע ומחצה, והמילק לא הפסיד, והשעות הנ"ל הם זמניות. ומשמע מהמ"א שפועלי שדה צריכים לשבות מנמחה

גדולה גם לדעה השניה, ובזמנו לא נהגו כן, ואפשר שהטעם משום שאנשי הבית מכינים את צרכי השבת, ומי"מ ל ירא שמים יפסיק ממלאכה שבדה ע"כפ זמון מנחה קטנה (אם לא שזה דבר האבד), ורבים מתמריים שיפסיק אף ממלאכתו שבבית.

דווקא מלאכה קבע צריך לפסוק, אבל מלאכה עראי אפי' בשכר מותר, ולכן מותר לכתוב אגרת שלומים וכו', ואפי' שרית דיו וסמננים וצידת חיה ועופות מותר.

פועל הנשכר אצל בעה"ב מותר לעשות מלאכה עד סמוך לשקיעת החמה, בכדי שילך לביתו למלא לו חבית מים ולצלות לו דג קטן ולהדליק לו את הנה, אא"כ יש באותו מקום מנהג קבוע להפסיק קודם לכן. וכל זה כשכשר נשכר ליום בסתמא, אבל כשבא להשכיר עצמו ישיכיר עצמו בערב שבת רק עד זמן מנחה קטנה.

פרקמטיא - המ"א כתב שאינו בכלל מלאכה, ושאריו אחרונים חלקו עליו בראיה, והפמ"ג מותרין שכונות המ"א להתיי' לפני מנחה קטנה אבל מנמחה קטנה ולמעלה דיו כשאר מלאכות, ובמחצית השקל משמע שזמן סגירת החניות הוא כמו לענין שאר המלאכות, אבל הוא מיקל לענין פרקמטיא בצניעה. והעולם נהוג להקל לענין סגירת החניות, ורואה כסומכים על דעת ה"ה' שכובר שאין בזה איסור בכל גוונא.

מלאכה לצורך שבת - מותר לתקן בגדיו וכליו לצורך שבת כל היום, וכן לתפור מחדש מותר, ומשמע מהאר"ה והפמ"ג שמותר אפי' מלאכת אומן, ובגרי"א משמע שמותר רק מעשה הידוט. וכן מותר לתקן בגדי חבירו לצורך שבת אם אינו נוטל שכר, ואם הוא עני שאין לו מה יאכל מותר אף ליטול שכר, ואם הוא רוצה שאם לא יביא את הבגד לשבת יפחות לו משכירתו כנהוג, או שבאמן ואילך לא יתן לו להשתכר, אפשר שזה בכלל דבר האבוד, ועוד יש להקל בזה בשעת הדחק על פי דעת ר"י שאם החתיל יכול לגמור, אמנם מי שהוא בעל מלאכה ירא ד', וראה מחתיילה עניו עצמו שלא יגיע למצב שיצטרך לעשות עד סמוך לשקיעת המנחה, אם לא שהשעה דחוקה לו. והעולם לא מותרות בערב פסח וחול המועד מותרות בערב שבת. ואפי' יש לו לחם, אבל הוא צריך ממוון לצרכי שבת כדי לענגו בבשר ודגים ומשקים טובים ג"כ י"ל שמותר, אבל בלאו הכי יש לזיהר מאד בזה.

כתיבה - מותר לכתוב ספרים לעצמו בדרך לימודו, אבל לא יכתוב לחבירו ספרים בשכר, ולכן לא יכתוב סת"ם בשכר, אא"כ הוא צריך להם עכשיו, או שהוא דחוק לצרכי שבת כנ"ל.

תספורת - מותר להסתפר כל היום, אפי' אם הספר הוא ישראל ונוטל עליה שכר, וטעם ההתר הוא דניכר שעושה לצורך שבת, אבל יש לזיהר מלגלח נכרי, והגרי"א סובר שאין לספר מנמחה ולמעלה אפי' בחינם, כי תמיד זה מלאכת אומן. והאר"ז'ל היה נוהג שלא לגלח אחר שהגיע זמן מנחה לפני שהתפיל, ואפי' לצורך הנה, והעולם לא שחגרים בזה אפי' אחרי שהגיע זמן מנחה קטנה, וי"ל שכיון שקוראים לבית הכנסת לא חיישינן שיעבור עי"ז זמן תפילה.

זהירות מאיסור הקפת הראש - איסור הקפת הראש יש בו לאו ד"לא תקיפו פאת ראשכם", וי"א שבפאת הראש אסור אפי' אם מעביר במספרים כעין תער הדחינו סמוך לשיטתו, ומשא"כ בפאת חוקן, (ובעונותינו הרבים משבילים בזה, ויש בזה חשש דאורייתא), ולפתוח שאירוי קצת מן הקצת). ושעור הפאה הוא כמנגד ש שלע פדחתו, ועד למטה מן האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל

רוחב השערות שבמקום זה בכלל פאת הראש, וגם השיער שאצל אזני יש בו לאו גמור לכנ"י, ועד למטה מתחלת פאת הזקן. ואחד המקוף ואחד הניקף בכלל האיסור, ואפי' אם המספר נכרי יש לישראל להזהירו שלא יגע בפאת הראש, ואפי' במרחץ מותר להפסיקו לאפרושי מאיסורא. אם היו דבריו נשמעים לו.

יש לאדם **למעט קצת מלימודו בערב שבת** כדי להכין צרכי שבת, ולכן יש מקומות שאין קובעים ישיבה בערב שבת, אך דבר שיש לו קצבה או שלומד עם רבים לא יבטלנו, אך אם עי"ז לא ימצא מה לקנות ולא יקבע הלימוד בבוקר. ואם יש לו משרת או שהכין כבר ביום חמישי יכול ללמוד כדרכו, אך יתקן איזה דבר לכבוד שבת, ואפי' יש לו כמה עבדים, וע"ע בזה הל' בסימן ר"נ.

סימן רנ"ב

עשיית מלאכה בערב שבת שנגמרת בשבת

מותר להתחיל מלאכה בערב שבת סמוך לחשיכה, אע"פ שאין המלאכה נגמרת מבעוד יום אלא בשבת, ובשבת עצמה אסור לעשות זאת, דכיון שעושה בזמן המותר, והמלאכה נגמרת מאליה בשבת, מותר, וכדלהלן.

שרית דיו וסמננים - מותר לשרות דיו וסמננים במים בערב שבת, אע"פ שבשבת עצמה אסור משום מגבל, וי"א משום צובע. (וכן במקרים דלהלן איכא איסור דאורייתא לעשותם בשבת).

נתינת אונים של פשתן - מותר לתת אונים של פשתן לתנור בע"ש כדי שיתלבנו, אפי' אין הכיסוי טוח בטיט, ולא חיישינן שמא יחתה בשבת, דכיון שהרוח מזיקה להם, לא חוששים שיגלה את הכיסוי.

נתינת צמר ליורה - מותר לתת בערב שבת צמר ליורה שאינה על האש, כדי שהצמר יקלוט את הצבע, ודווקא אם היורה אינה על האש, והיא טוחה בטיט, אבל אם היורה ע"ג האש, אסור אפי' אם יש זמן שיקלוט הצבע מבעוד יום, שמא יחתה בגחלים כדי שהצבע יקלט טוב, ואפי' אם היורה אינה על האש אם אינה טוחה בטיט אסור, שמא יגיס בה בכף שזה אסור אע"פ שכבר נקלט הצבע, (והמגיס בקדירה של תבשיל, אפי' אם אינה ע"ג האש חייב משום מבשל, כיון שמקרב את הבישול, אך בזה אין איסור במבושל כל צרכו).

פריסת מצודות - מותר לפרוס בערב שבת מצודות חיה ועופות ודגים, אע"פ שהפרוס מצודה בשבת חיוב משום צידה, אם בשעת פריסתו נכנסה חיה לשם.

מכירה לנכרי - מותר למכור לנכרי ולהטעינו על המוור או על תכפו סמוך לחשיכה, וכן מותר לתת לו מתנה והלואה, אמנם אם הנכרי מתנה שיקח בשבת, או שאין שהות שיצא הנכרי מפתח ביתו מבעוד יום, גם המכירה אסורה, שמא יחשבו שהישראל ציוויה להוציא לחוץ, וטעם נוסף שיהישדו הישראל מכר לו או משכנסם ביזו בשבת, ונ"מ בטעם זה שהאיסור הוא גם בעיר המוקפת חומה והנכרי גר באותה העיר, וכן הסכימו האחרונים להחמיר במכירה וכשירות שהנכרי יוציאם מביטו מבעוד יום גם בעיר המוקפת חומה, אך מהחיי אדם משמע שבמקום צורך גדול מותר למכור במקום שיש עירוב ולסמוך על הטעם הראשון. ואם הישראל מכר מבעוד יום והנכרי בא לקחת בלילה, יש להקל בשעת הדחק אפי' אם הנכרי אינו אלם. **ואם הישראל ייחד מקום לנכרי מבעוד יום**, י"א שבאופן זה

מותר שהנכרי יוציא מבית הישראל בשבת, וכתב הרמ"א שיש להחמיר בזה, והאחרונים הסכימו דמדינא אין להקל בזה, אלא במקום הפסד וצורך גדול, אך אם הנכרי אלם מותר אך אם לא ייחד לו מקום. ואם השכיר את המקום לנכרי בפרוטה ליום השבת, העולת תמיד מיקל בזה, אבל המ"א ושאריו אחרונים כתבו שאפי' בשכירות

החדר אין להקל בזה.

(סעיפים ב' ג' ד' ובאו הלמן).

פתיחת מים לגינה - מותר לפתוח מים סמוך לחשיכה, ואם ימשכו לגינה בשבת להשקותה.

הנחת קילור - מותר להניח קילור עבה (סס רפואה) על העין, או תחבושת על מכה, בערב שבת עם חשיכה ונשאר בשבת ומרפא והולך, אע"פ שאסור להניחו בשבת שמא ימרח, וקילור וך לצלול מותר להניח גם בשבת עצמה.

מוגמר - מותר לתת מוגמר תחת הכלים והם מתנגרים מאליהם כל השבת, ואפי' אם המוגמר מונח בכלי אין אדם מצווה על שבירת כליו, וכ"ש שמוותר אם המוגמר מונח על הארץ.

שרית שעורים - מותר לתת שעורים בגיגית כדי לשרותם, אע"פ שבשבת אסור לעשות כן.

טעינת קורה על זיתים וענבים - מותר לטעון את קורת בית הבד והגת בע"ש על זיתים וענבים, אפי' לא נתרסקו מקודם, ולענין השמן והיין, אם טעון בעוד היום גדול בזמן שיוכל להתרסק לפני השקיעה, שאז אין חיוב חטאת בסחיטתם בידיים, וגם דך אותם לפני שבת, אפי' המשקין היוצאים שבת מותרים, אבל בטוען סמוך לשקיעה המשקין אסורים, גזירה שבמא יסחוט, ומשקין היוצאים משום שלא נתרסק אסורים. וכן בוסף ענבים בתחילת גידולם כשהם דקים, מוציאים מהם משקה לטבל בו בשר), ומלילות (שבולים שלם בשלול כל צרכם, ומרסקם ויוצא מהם משקה) אם ירסקם ודך אותם מבעוד יום, המשקין היוצאים מהם מותרים.

נתינת חיטים בריחים, והשמעת קול בשבת - מותר לתת חיטים לתוך ריחים של מים סמוך לחשיכה, אף שהעושה כן בשבת חייב חטאת, אם כשנתן היתה המסגרת של מים סמוך לתחת עוד תבואה, ויש לענין אם חייב חטאת), והמ"א מצידד שאינו חייב חטאת. (ואם יש תחתיה עוד תבואה, יש לענין אם חייב חטאת, **ובשל בהמה באור**, **דאדם מצווה** על שביתת בהמתו), וכן מותר לפתוח אז את המסגרת של המים שע"י"ז הריחים טוחנות, אף שהעושה כן בשבת חייב חטאת (אף להמ"א), ואין חוששים להשמעת הקול, שיאמרו שהריחים של פלוגי טוחנות בשבת, והרמ"א כתב שיש אסרים בריחים ובכל דבר המשמיע קול, דאוושא מילתא ואיכא זילותא דשבת, והכי נהוג לכתחילה, והגרי"א הביא ראה להאסרים, וימ"מ היכא נדנהו לתירא את המוחות בידם, ובמקום פסידא אפשר לתת מבעו"י כדעה ראשונה, אך בשבת אסור לתת אפי' עי" נכרי ואפי' הוא שכיר, ויעשה שטר מכירה לנכרי על שבת. וריחים של נכרי או שהשכירם לנכרי, מותרת לתת לתוכם בע"ש, ואם מסר לנכרי את התבואה מבעוד יום וקצץ שכרו מותר, רק שלא יעמוד הישראל אצלו משום דמחוי כשלוחו, ולצורך הפסח מותר לישראל לעמוד של לשמוע שלא יתחמוץ, וכן מותר להושיב שומר לשמור שהנכרי לא יגנוב, אך לא ידבר עימו על שום עסק.

נתינת כלים לבעל מלאכה נכרי

מותר לתת בערב שבת סמוך לחשיכה בגדים לכובס נכרי או עורות לעבדן נכרי וכן שאר מלאכות, דאדעתא דנפשיה עביד, ואין חילוק אם הנכרי עושה את כל המלאכה או רק גמר מלאכה, ואין חילוק בין אם העצים והמטוה של הישראל, או שהכל של הנכרי. וההתיר הוא באופן שהנכרי מוציאם מפתח ביתו מבעוד יום, ו**קצצו** את מחיר המלאכה, או שסיכמו שיתפשרו על השכר, ובזה אפי' רואה את הנכרי עושה מלאכה בשבת א"צ למחות בו. ובזמן הזה שיש מחיר קבוע לכביסה, בסתמא דינו כקצץ אם קבעו שעושה בשכר ולא בחינם, ואפי' לא סיכמו להתפשר על השכר, ואולי מותר אפי' אם לא סיכמו כלל שישלם לו, וצ"ע למעשה. ודבר שידוע משמלמים עליו שכר, אסור אם לא קצצו.

וי"א שאם עושה בשכר אף שלא התנה עימו כלל לחשיב לו קצץ, מי"מ א היה זה כמה ימים לפני שבת או בע"ש והיה שהות לגמור את המלאכה בשבת, א"צ למחות בו כשרואה שעושה בשבת, דאמרין דבעבדידתיה קפסיקו כיו שעושה בשכר.

ואם הנכרי עושה את המלאכה **בחינם** מותר כמו בקצץ, מפני שכנראה הנכרי עושה לו על עבור איזה טובה שעשה לו הישראל, אמנם בזה אם רואה את הנכרי עושה מלאכה בשבת צריך לומר לו שלא יעשה בשבת, אפי' אם נתנה לו כמה ימים לפני שבת. ויש אומרים דבעושה בחינם אסור ואין דינו כקצץ, ונכון שיקצוץ לו עכ"פ איזה דבר מועט, ואם הנכרי הציע מעצמו שיעשה עבור הישראל לכי"ע דינו כקצץ. ואם הנכרי ביקש מהיוחדי שיעשה לו טובה, לרמ"א דינו כקצץ וא"צ למחות, אבל לדעת השו"ע צריך למחות בו כשרואה שעושה בשבת, וכן משמע מסתימת הפוסקים, וכ"כ רעק"א.

וכתב הרמ"א **שאם לא קצצו** שכר והנכרי מצפה לשכר אסור, דבזה לא אמרינן דאדעתיה דנפשיה עביד, אמנם אם נותן לו ברביעי או בחמישי מותר אפי' אם אינו יכול לגומרה לפני שבת, ואם נותן בזמן שיש שהות לגומרה בע"ש, מותר לתת אפי' בע"ש.

אם הנכרי הוא **שכיר יום** של הישראל אסור, ואם הוא שכיר יום בימי החול ורוצה גם בשבת לעשות מלאכה בצניעה, אע"פ שאינו עושה לפניו, כיון שנודע לו צריך ללכת ולמחות ביזו.

אם **אמר לנכרי שיעשה מלאכה בשבת** אסור אפי' בנותן לו כמה ימים לפני שבת. ואם אמר לו שהוא צריך את הכלים מיד במוצאי שבת וא"א לגומרים אם לא יעשה מלאכה בשבת, בזה כאומר בפירוש שיעשה מלאכה בשבת.

ואם **עושה את המלאכה בבית ישראל** אסור אפי' בדבר שדרך לתת בקבלנות ולא בשכיר יום. ואסור לשכור נכרי בקבלנות לנער פשתן בחצר של הישראל, ועי' יקנה את הפשתן לנכרי מע"ש שיהיה של הנכרי לגמרי.

מלאכה שמופרסם שהיא של ישראל והנכרי עושה אותה במקום מפורסם, טוב להחמיר ולמחות ביזו שלא יעשה מלאכה בשבת, (ובשו"ע רמ"ד ד' אסר בזה מדינא), אבל לכתחילה מותר לתת, ואין חוששים שהנכרי יעשה מלאכה בשבת, אא"כ יודע בודאי שיעשה מלאכה בשבת. ועל כן יש למחות ביזו נכרי המכנס את בגדיו ע"ג הנהר, אך בתנ"ש כתב שמוותר כיון שאין ידוע של מי זה, והח"א מתיר מטעם שהדרך של כל בני העיר לתת לכובס בקבלנות, וכן בכל הכלים שהדרך לתיתם בקבלנות מותר, אא"כ עושה בבית הישראל.

ממתי מותר להשתמש בכלי - אם מסר לנכרי באופן המותר (קצץ וכו'), לדעת השו"ע מותר להשתמש בכלי בשבת עצמה, כיון שהנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד, (א"כ אמר לנכרי סמוך לחשיכה מדוע לא גמרת מלאכתי והשיב שיעשהו בשבת). וכתב הרמ"א ש"א שאם ידוע שהנכרי גמור את המלאכה בשבת זה מלאכה דאורייתא, אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשה, כיון דמי"מ נעשית המלאכה עבור הישראל, (ובב' יו"ט של גלויות מותר בשני אחרי בכדי שיעשה מ"מ), ועד אז אסור גם לישראל אחר, והא"ח מתיר לאחרים בקצץ, וכתב הרמ"א שיש לנהוג כך לכתחילה, אך אם צריך את הכלי לשבת והיינו שאין לו בגד אחר יש להקל, ואם יש תלות שנגמר בערב שבת מותר בכל ענין, ואם הכלי היה ראוי לשימוש בע"ש, והנכרי רק הוסיף והחליקו וכדו' בשבת, מותר.

אם מותר ללכת לבית האומן לקחת את הכלי בשבת - אף באופנים שנתבאריו להתר, מי"מ כתב הרמ"א שאסור ללכת לקחת את הכלים בשבת או יו"ט מבית האומן, בין נכרי בין ישראל, אם עשאם לישראל, אפי' יודע שנגמרה מלאכתם בע"ש, ואפי' לצורך

שבת אסור, שמוא יאמרו שעשאם בשבת מודעת ישראל, אך באופן ישראל צ"ע אם מותר לצורך שבת, ואסור אפי' ללבושם בבית הנכרי, ואפשר שאין להביאם אפי" עי" נכרי, ואם אינו מאמין לכנרי שישמרו לו עד אחר שבת, יש להקל אם הוא צריך את הבגד לשבת, שיביאו בצניעות לתוך ביתו.

נכרי שעשה כלים למוכרם, לדעת הרמ"א מותר לקחתם אם לא קוצץ לו את מחירם, ומשמע מהרמ"א שאן בזה איסור מוקצה, ושאר הרבה אחרונים אוסרים, ואפי' יודע שנגמרה המלאכה בע"ש או באופן ישראל אסור. ואין מותר אלא אם הביא מעצמו לבית הישראל, ואיירי בעיר שרובה עכו"ם, אך בנכרי חנוני שאינו אומן אפשר שיש להקל, ויש מפקפקים במשום עובדין דחול.

ההירות בערב שבת מחשב הוצאה וטלטול בשבת

יצאיה עם דבר בערב שבת- לא יצא אדם ערב שבת סמוך לחשיכה, עם מחט או קולמוס או דבר אחר, בידו או בכיסו (שגם זה דרך הוצאה), שמוא ישכח ויוציא משתחשך מרשות לרשות, או שיעבידו ד' אמות ברה"ר, וכתבו הפנ"ג והנהר שלום שסמוך היינו חצי שעה לפני בין השמשות, וכן נכון להחמיר. אבל באופן שאינו דרך הוצאה בחול, שאינו אסור בשבת מדאורייתא, כגון מחט התחובה בבגדו, מותר לצאת כך סמוך לחשיכה, וגם לאומן מותר לצאת במחט התחובה בבגדו, ויש אוסרים. וכתב הגר"א שחם חשיכה היינו סמוך לשקיעה ממש, אסור גם ברה"ר שאסור בשבת מדרבנן (אך בתפילין מותר). ולפי זה בזמן דא"ר דליכא א"ר מותר לצאת עם דבר בידו סמוך לחשיכה, אך לשו"ע והרבה פוסקים גם בזמן הזה איכא רה"ר, ולהגר"א אסור לצאת סמוך לחשיכה ממש אפי' לכרמלית. ומותר לצאת עם תפילין בראשו סמוך לחשיכה, ואין חוששים שישכח מלסלקם ויסירם משחשיכה כדי ליפנות ויעבידם ד"א ברה"ר, אבל אם אחוזם בידו אסור לצאת בהם סמוך לחשיכה, וכנ"ל לענין אר בדרים.

מצוה למשמש בבגדיו בערב שבת בכל מקום שרגיל להשתמש בו, שמוא יש שם איזה דבר ויוציאו לרה"ר בשבת, או שיש בו איזה דבר מוקצה ויטלטלנו בשבת. וכן בשבת אם יוצא חוץ לעירוב ורגיל לשאת בכיסו דבר המותר בטלטול, צריך למשמש מתחילה, ואם יוצא סמוך לשקיעה ממש, היו חיוב למשמש בבגדיו.

סימן רנ"ג

דיני שהיה בשבת

ענין שהיה הוא. שנותן תבשיל מערב שבת ע"ג כירה כדי שישעה שם בשבת, ואסורו הכמים גזירה שמוא יביא בגחלים בשבת, ותחלקו תנינה להכמים באיזה רמה של בישול כבר לא חוששים שיחתה בגחלים, ומותר להסרתו בכירה שאינה גרופה לקטומה. להנייה כבר נתבטשל כמאכל בן דרוסאי מותר. ולהחלים אין מותר אלא בנתבשל כל צרכו ומצטמק ורע לו. והר"ף הרומ"ם פסק כרבנן, ויש "תוס' פסקו כתנניה. והתרו נוסף יש להשהות היכא שגרף את הגחלים או שקטמם באפר, ודומלחין.

דיני שהיה בכירה - כירה (שהיא עשויה כקדירה, ויש מקום להניח ב' קדירות על גבה, או בתוכה), שהוסקה בגפת ובעצים אסור לתת ע"ג הכירה תבשיל או חמין שלא הוחמו כל צרכם, מבעוד יום לפני השקיעה שישעה עליה בשבת לצורך הלילה, ואחר השקיעה הוא בכלל ספק חשיכה ואסור לתת אפי' דבר חי, ואם היה התבשיל נתון כבר צריך לסלקו משם כשהגיע זמן חשיכה, דחיישינן שמוא יחתה, ועל גבה היינו מלמעלה ע"ג עובי דפנתויה. וכן נגזר להחמיר אפי' אם היא מכוסה ומעמיד על הכיסוי אסור, ומהרמב"ם משמע שעל גבי הכיסוי מותר, וצ"ע בדעתו. ואם גרף או קטם את הגחלים מותר אפי' נתבשל רק קצת, אמנם אם התבשיל מבושל כל צרכו ומצטמק ורע לו, מותר אפי' בלא גוי"ק, ואפי' להשהות בתוך הכירה, וכירה שהוסקה בקש וגבבא מותר להשהות עליה או בתוכה אפילו אינה גרופה לקטומה, וה"ה להחיר בשבת, ואם נייה הרבה קש שבוער זמן רב, שי להסתפק אם מותר או לא.

וכתב השו"ע ש"א שדבר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, אין חוששים שמוא יחתה, ומותר אפי' בתנור, ובאינו גוי"ק, ואפי' בתוכם מותר להשהות, דכיון שיכול לאוכלו ע"י הדחק אין חוששים שמוא יחתה, ולא הוזכר התר גוי"ק או קש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאב"ד, וכתב ועק"א דדין זה אינו ברור, דה"א אפי' גוי"ק לא מהני בזה. וכן לענין חזרה בשבת אפי' במצטמק ורע לו, וכתב הרמ"א שנתנה להקל כסברא אחרונה, וכו' וכן בשו"ע משמע שדעתו להחמיר כדעה הראשונה, אך אין לנו כל למחות במקילים, וע"כ לכתחילה בודאי טוב להזהר שיהיה מבושל כל צרכו קודם חשיכה ולסלקו מן האש, (כלומר אם אינו רוצה לעשות גוי"ק). אך אם אירע שנתאחר הדבר יכול להחמיר על הפטפוט לבשל אין שלא יתבשל על השקיעה רק חצוי בישול, ויניחו על הפטפוט עד שיגמור בישולו, ומותר לסלקו בלילה שהרי אינו עומד ע"ג הגחלים.

באיזה חומר הסקה יש חשש חיתוי- גפת (היינו פסולת של זיתים, וי"א דה"ה פסולה של שזוממין), ועצים או פחמים או גללי ירמה נסה, הם דברים שעושים גחלים, ומפעמים יש בהם חשש שמוא יחתה כדי לאכול בלילה או כדי שהיה מצטמק יפה, אבל קיש וגבבא שמיד כשכלה השלהבת כלה גם הגחלת, אין בזה חשש חיתוי בכירה אף באינה גוי"ק, אך בתנור שחומו מרובה אסור אף בקש וגבבא.

מה נחשב גרוף וקטום- גרוף היינו שהוציא את כל הגחלים מחוץ לכירה, וקטום היינו שכיסה את כל הגחלים בכיסוי אפר כל שהוא, ואי' לקטום עד שלא יהיה ניכר אש כלל, ואפי' הובערה אח"כ שרי אפי' בדבר שלא נתבשל כל צרכו, ומהני קטימה אף בגחלים של רותם שאינם

ממהרים להכתוב, דענין קטום הוא שגילה דעתו שאינו רוצה בגחלים, וממילא כבר לא יבוא לחתות. וגחלים שעממו נחשבים כקטומים.

מה נחשב מצטמק ורע לו- מצטמק ורע לו היינו שהוא הולך וחסר, והאדם מצטער בתוספת הבישול, ואפי' התבשיל יפה לו הצימוק, רק שהאדם מצטער מחמת שצריך לאורחים. מותר. ואיתא בגמ' שלכ תבשיל דאית ביה מוחא [קמח] חשיב מצטמק ורע לו, חוץ מליפתא דאף דאית ביה מוחא יפה לו, אמנם אם אין בו בשר או שצריך לתת ממנו לאורחים רע לו הצימוק, ולפנ"ג אפי' לית ביה מוחא הוי ומצטמק ורע לו אם אין בו בשר, ומהוסאי בברכות מ"ד משמע שהצמק יפה ללפת אף בלא בשר, ויש ליישב. עוד איתא בגמ' שלפדא [מאכל מתאנים] דיסא ותמרא חשיב מצטמק ורע לו אפי' בלא מוחא. וכרוב ופולין ובשר טרוף מצטמק ויפה להם, ומים חמים מצטמק ורע להם, וביצה מצטמק ויפה לה. וכל דבר שאינו יודע בביורו שהוא מצטמק ורע לו, ראוי להחמיר בו.

מאכל בן דרוסאי- י"א דהיינו חצי בישול, וכן סתם השו"ע, וי"א שליש בישול, וכתב המ"ב שבמקום הדחק אפשר שיש להקל, ובדיעבד לענין התר הנאה יש להורות שהשיעור הוא שליש בישול, כיון שרבו העומדים בשיטה זו.

דין שהיה בדבר שלא נתבשל כלל- קדירה שיש בה בשר חי שאינו מבושל כלל, וגם ע"י חיתוי אף יוכל להתבשל לצורך הלילה, מותר לתת אותה ע"ג הכירה סמוך לשקיעה ממש, ואפי' הוחמה כבר אך לא התחילה להתבשל מותר, ואפי' אם התנור חומר רב ויכול להתבשל בכמה שעות בלילה, אם אין דרך בני אדם להמתין בסעודתם כ"כ מותר. אבל לתת מבעוד יום ולא ממש סמוך לשקיעה, או שכבר התחיל להתבשל מעט אפי' פחות ממאכל בן דרוסאי, או לתת ירק או שאר דברים שיכולים להתבשל כבר בלילה, אסור. וקדירה שהתחילה להתבשל, ונתן בה חתיכה של בשר חי סמוך לשקיעה, מותר להשהותה כאילו היתה חיה כולה. והמשהה דבר שיכול להתבשל בלילה, אך משההו לצורך היום, יש פוסקים שמתירים כמו בקדירה חייתא, ובא"י כתב שמדינא אין לסמוך על זה אלא בדיעבד, ושלא יהא רגיל לעשות כך.

סמיכת קדירה לכירה- מותר לסמוך קדירה לכירה מבחוץ אף באינה גוי"ק, אף בלא נתבשלה שליש, ואף אם היד סולדת במקום ההוא, ולענין להחזיר בשבת בסמיכה יש אוסרים לשיטה הראשונה שמביא השו"ע, אבל כמה אחרונים חולקים ע"ז ודעתם דחזרה בסמיכה מותר לכי"ע, ואפי' סמיכה בתחילה בשבת יש מתירים, והקדירה חמה ומבושלת כל צרכה.

שתי כירות המתאימות זו אצל זו ודופן של חרס ביניהם, אחת גוי"ק והשניה אינה גוי"ק, מותר להשהות ואפי' להחזיר בשבת ע"ג הכירה הגוי"ק, אע"פ שמוסיף הבל מהכירה שאינה גוי"ק.

תנור שהוא עשוי ככירה אלא שהוא רחב למטה וצר למעלה ומתוך כך חומו רב, אסור אפי' לסמוך לו, וכ"ש להשהות בתוכו או על גבו, ואפי' הוא גוי"ק, כל זמן שהיד סולדת בו, אבל אם אין היד סולדת מותר אפי' ליתן על גביו בשבת, ואפשר דמותר בזה אפי' באינו גוי"ק, ומשמע מהשו"ע שגם בקש וגבבא אסור בגוי"ק, או מהרמב"ם משמע שמוותר, וכן עשה הלכ בו והר"ן, ויש להקל בזה. ובמצטמק ורע לו, או בקדירה חייתא, מותר אף בתנור אפי' אינו גוי"ק. ונתורים שלנו שפיהם מן הצד והם רחבים ביותר, לדעת הרמ"א דינם ככירה, ולרש"ל דינם כתנור, ועכ"פ בתנור של נחתומים שמסיקים בו תמיד וחומר רב, טוב להחמיר לדונו כתנור. וכירות שלנו המחבורות בבנין עם התנור, לכיר"ע דינם ככירה.

כופח שעשוי ככירה אלא שיש בו מקום לשפיתת קדירה אחת, ויש בו יותר הבל מכירה ופחות מתנור, אם הוסק בקש וגבבא דינו ככירה ומותר אפי' באינו גוי"ק, ואם הוסק בגפת ועצים דינו כתנור שאסור אפי' בגוי"ק בין בתוכה בין על גבה בין בסמיכה.

אם שהיה אסרת את התבשיל- אם שכח ושהה או ששגג בדין אם התבשיל נתבשל כל צרכו מע"ש, מותר אפי' במצטמק ויפה לו, ואפי' הוא בתוך התנור, דלא חשיב שנהנה כ"כ מהשהיה, אבל תבשיל שלא נתבשל כל צרכו מע"ש, אסור עד מוצאי שבת לכל אדם וכ"ש לבני ביתו (לשיטה האוסרת שהיה אף בהגיע למאב"ד), ומשמע מהגהות אש"כ שצריך להמתין במוצאי שבת בכדי שיעשה, ומהרמב"ם אם לא משמע כן. ואם שהה כמזיד אסור אך מבושלת כל צרכו, עד מוצאי שבת בכדי שיעשו. ואם החזירים גוי בשבת לצורך ישראל דינו כשכח ושהה ואפי' עשה כן בציווי הישראל (א"כ נצטן לגמרי), ואם החזירו ישראל דינו כשהה במזיד, ואסור אפי' במצטמק ויפה לו, כיון דקעביד מעשה, (וכתב המ"א שלאחרים מותר כיון שהיה מבושל כל צרכו והיה שוגג), ואף לדעה המקילה בשהיה הכא אסור, אבל במצטמק ורע לו מותר שהרי לא נהנה מן האיסור, ואם החזירו ישראל בדבר שיש בו מחלוקת אם אסור, אין להחמיר בדיעבד.

הטמנה במקצת- קדירה המונחת ע"ג הגחלים עצמם, לדעת והרמ"א כתב שאם הקדירה מגולה למעלה ואינה מכוסה בבגדים, אפי' אם היא בתוך התנור והתנור סתום, חשיב שהיה ולא הטמנה, ומותר בנתבשל כמאב"ד לפי מה שנהנה כסברא אחרונה, אלא שזוהרים לנתקם קצת קודם השבת מן האש, ומותר אפי' אם הקדירה בתוך התנור כיון שאינה על האש, וכבר נתבשלה [לדעה הראשונה נתבשלה לגמרי, ולה"א נתבשלה כמאב"ד]. ואם לא הסירם מע"ש יש להסירו משם ע"י גוי, דקשה לישראל להזהר שלא יענעו את הגחלים, ואם אין שם גוי מותר לישראל לקחת את הקדירה, ויזהר שיקנהה בנחת ולא יענעו את הגחלים, ואם נענעם קצת הוי דבר שאין מתכוון ושרי, אך אם הגחלים מוצאים סביב לקדירה אסור לישראל להסירה, דהוי פסיק רישא שיחתה ויעבירי את התחתונות ויכבה את העליונות, ויש מחמירים בזה אפי' בגוי אך יש להקל בזה לצורך שבת.

דיני חזרה בשבת

הנוטל קדירה מן הכירה מותר להחזירה בשבת, אפי' לכירה אחרת שהבלה מרובה מהכירה הראשונה, לפי התנאים להלן, בין בנטל את הקדירה בשבת בין בנטלה בערב שבת, ומותר להחזיר אפי' כמה פעמים.

תנאי ההתר-

א' צריך שהקדירה תהיה רותחת, דאם אין היד סולדת יש בזה איסור בישול, ולרמ"א נהגו להקל כל זמן שלא נצטנן לגמרי.

ב' צריך שלא יניח את הקדירה ע"ג קרקע, אבל בהניחה ע"ג ספסל וכדו' מותר להחזירה לדעת השו"ע, והרמ"א כתב שגם אם הניחה ע"ג מיטה או ספסל וכדו' בטלה השהיה הראשונה ואסור להחזירה, אף שהיא מבושלת כל צרכה, משום שנראה כמבשיל בשבת. (ואם העביר את התבשיל לניחים אחר מותר להחזירו לכירה), ויש מקילים שאם היה דעתו להחזירה, מותר להחזיר אפי' אם הניחה בינתיים ע"ג ספסל וכדו', ובעת הצורך יש לסמוך על זה. וכתב ועק"א שאף אם נטלה אדם אחר שאינה שלו וניחה, אסור להחזירה, אך אם עודה בידו אלא שבזמן שסילק לא היה דעתו להחזיר, זה תלי במחלוקת ראשונים.

ג' כתב הרמ"א שצריך שבשעה שנוטל את הקדירה מהכירה יהיה בדתו להחזירה לפני שתצטנן לגמרי, (דאלי"כ בטלה השהיה הראשונה ואסור אפי' אם לא הניחה), והרבה מהראשונים מקילים אם הקדירה בידו אפי' אם לא היה דעתו להחזירה, ובעת הצורך יש לסמוך על זה.

ד' דווקא על גבי הכירה מותר להחזיר, או אם שם כסוי על חללה ומניחה על הכיסוי, או שתולה את הקדירה לתוך אויר הכירה וקצת מדפנותיה בולטים למעלה, אבל אם הקדירה מונחת על קרקעית הכירה אסור, דכיון שכך דרך הבישול מחזי כמבושל בשבת. (ופלא למה שעשו הפוסקים שיתר מול' פסחים בעומק הכירה נקרא תוכה, וי"א שמתחת החרץ השמיימי בכירה נקרא מוחא). וכירות שאין להם תוך וחלל אלא הם פשוטות ותוכם וגבם אחד, מותר להחזיר להם, ועיין בסימן ש"ח מה הדין אם יש אש בכירה.

ה' צריך שתהיה הכירה גרופה לקטומה, או שהוסקה בקש וגבבא, אבל כירה שאינה גוי"ק אסור להחזיר אפי' דבר שמצטמק ורע לו, וכן אסור להחזיר לתנור אפי' הוא גרוף וקטום או שהוסק בקש וגבבא, וכן אסור להחזיר לכופח אם הסיקו בגפת ועצים, אפי' גרף וקטם.

ו' צריך שהתבשיל יהיה מבושל כל צרכו, אבל דבר שאינו מבושל כל צרכו אסור להחזרו אפי' לאותה כירה, ולדעת הסוברים שבדבר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי לא שייך בישול כשהוא רותח, א"כ היה לענין חזרה, ומ"מ קשה להקל בזה דהוא נוגע בענין דאורייתא. ובמצטמק יפה לו שרי.

העברה מכירה להטמנה- דבר שהיה טמון בדבר שאינו מוסיף הבל אסור להעבירו בשבת לכירה, וכן אין להעביר קדירה מכירה להטמנה, אפי' בדבר רותח, ואפי' אם מטמין בדבר שאין מוסיף הבל אסור, כיון שזה פעולה חדשה, ואם אינו טמון היטב אלא פתוח מלמעלה מותר, דזה לא מיקרי הטמנה לדעת הרמ"א.

חזרה בנטלה משחשיכה- כתב הרמ"א ש"א שצ"ע עודה בידו ודעתו להחזיר, אלא בנוטל מבעוד יום ורוצה להחזיר משחשיכה, אבל אם לקחו משחשיכה מותר אחר בהניחו ע"ג קרקע, ואפי' לא היה דעתו להחזיר, ומ"מ בעיני דווקא גוי"ק, וכן נוהגים להקל בתנורים שלנו להחזיר מואכלים שכבר היו בו, וטוב להחמיר, כי יש חולקים, וגם כי י"א שאין ההתר אלא ע"ג הכירה ולא בתוכה, וכתב המ"ב דמי"מ יש זכות על המנהג, דאין לאסור חזרה אא"כ יש חום שעל ידו תהיה הקדירה רותחת, וזה לא מצוי כ"כ, אמנם אם הקדירה נצטננה לגמרי לכ"וע אסור משיום בישול, וכתב המ"א שזה אסור אפי' בתבשיל שאין בו מרק, וכל זה דווקא כשמניחו במקום שיכול להגיע ליד סולדת. ואם יש גחלים פוורות בתנור אסור להחזיר, ולהישועות יעקב לענין חזרה מספיק שגרף את הגחלים מבעוד יום לצד השני של התנור, אבל לענין שהיה בעיני שיגרוף את כל הגחלים לחוץ.

סתימת פי התנור- כתבו האחרונים שבמקום שמותר להחזיר מותר גם לסתום את פי התנור בדף אחורי החזרה, ולא חשיב הטמנה, אמנם אם ע"י סתימת פי התנור יהיה רותח, טוב שלא לסתום.

חזרה סמוך לשבת- כתב הרמ"א ש"א שסמוך לשבת, (או סמוך לברכו אם אומרים ברכו בהקדם, והמ"א מיקל בזה), בזמן שאם הקדירה צוננת א"א להרתחה מבעוד יום, דינו כמו בשבת שאסור להחזיר למקום שאינו גרוף וקטום, (אבל בגוי"ק מותר, ולא בעיני עודה בידו ודעתו להחזיר, וחי לגמרי מותר להחזיר סמוך לחשיכה ממש, אבל באינה גוי"ק), ויש מקילים בזה וכן המנהג, ובמבושל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מותר לדעה זו להחזיר גם באינו גוי"ק, לדעה שניה בעיני שהיה, ולדעה הראשונה מותר ע"ג במצטמק ורע לו, אך טוב להחמיר במקום שאין צורך כ"כ, (ולכן אין להעביר סמוך לחשיכה מכירה לתנור שאינו גוי"ק), אמנם דבר שעדיין לא נגמר בישולו, מותר להחזירו סמוך לחשיכה, דאין לחוש שיחזירי בשבת ועבור על איסור בישול, ויש מהממירים גם בזה משיום לא פלוג. ולסמוך אפי' סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו, מותר אפי' סמוך לחשיכה, ואפי' נצטנן לגמרי, ואם המוקם אין היד סולדת בו, או שלא נצטנן לגמרי, מותר אפילו בשבת, ואפי' חזרה בשבת מותר, א"כ נצטן לגמרי ויכול לחזור ליד סולדת בו, ובתנור יש זמן התלמוד (כנ"ל לענין שהיה) אסור אפי' לסמוך, ובמקומו היד סולדת בו. דין חזרה בדיעבד, עיין לעיל בדיני שהיה.

תמצית ספר תורה אור

לעתיד לבוא ישאל הקב"ה אם אנו זוכרים את התורה, וכמה בושא תהיה אם לא נדע סדר קדשים- הנה לעתיד לבוא יביא הקב"ה ספר תורה ויאמרו שמי שעסק בה יבוא ויטול שכרו, ויבוא האומות ויטענו שבנו כרכים וגשרים בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ויתפשו בו שאין דבריהם אמת. וודאי אח"כ ישאל הקב"ה את ישראל אם הם זוכרים את התורה, ואם ימצא שהם זוכרים יתקיים כל העולם על ידם, ואם לא יחזרים הקב"ה את הארץ, ועל זה אמר הכתוב "זכרו תורת משה עבדי וכו' חוקים ומשפטים" והיינו שציווה הכתוב לזכור לא רק את המשפטים שהם דיני הממונות, אלא גם את החוקים, ובכלל החוקים הם דיני הקרבנות, והקדימים הקב"ה למשפטים. ואם תהיה אפי' פרשה אחת שתגרע ידיעת ביאורה מישראל בשעה שישאלם ד', ג"כ ישיגו בושא וכלימה, וכ"ש אם יגרע ידיעת ענייני הקרבנות שמתקשר רוב ספר ויקרא וכמה פרשות בשמות במדבר ודברים. ואי"כ בזמננו שחסרה הייתה בתלק הזה מה נשיב על כך, וכמה צער יצטער ד' על שלא נדע להשיב, כאב המצטער שבנו כן יודע להשיב לשואליו, וגם זה עלבון גדול לתורה שחלק גדול ממנה לא נלמד כראוי, והקב"ה ודאי יתבע אותנו על זה לעתיד לבוא, וכדאיתא בחז"ל...בא מי שיש בידו הלכות, אומר לו בני תורת כהנים למה לא שנית, ומאיךך כמה תגדל שמחתנו אם הקב"ה ישאל ואנו נדע להשיב. ויעלה נוספת יש בזה שכשיראה מה דרשו חז"ל מכל תיבה אות, ויראה הדו כבוד התורה, וכל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. (פרק ו').

גדול הזריזות הנצרכת להשיג כל חלקי התורה כדי שיהיה מאושר לנצח- כתיב "כי לא דבר ריק הוא מכם, כי הוא חייכם" והיינו שהתורה היא עצם החיות של הנפש הישראלית, ובלעדה חסר לנפש חיותה, ואמרו חז"ל שכל מי שאין בידו אור תורה אין אור תורה מחייהו, ואין הדבר בגדר עונש, אלא כך הוא בהכרח, כי המגרע מחלק התורה שצריך להשיג, הוא מגרע מחיות נפשו ושלימותה בעולם הנצח, וזהו מעונת שאינו יכול לתקון, וכמה צריך האדם להזהר מלבטל זמנו לריק, במקום לעסוק בחיות שלו בעולם הנצח, וכמו שבשביל ממון האדם מתייגע הרבה ומזון לטכץ עצמו לעבור ארחות ימים, ק"ו לחיי הנצח כמה צריך לעמול ולייגע עלנוד שינה מענינו, ולעסוק בעסקיו רק כדי התורה, והנה לפי זה כולן שחלתיים שלימות וקדושת התורה היא בהכנס בקרבו כל חלקי התורה, ממילא צריך האדם לטרוח הרבה בהשגת סדר קדשים שהוא חלק היותר גדול מחלקי התורה, ונוגע הרבה לעצם קדושת נפשו. והנה מדרגת האדם וקרבתו לקב"ה בעולם הנצח, תלויה במדרגת קדושת נפשו. כפי שנתקדשה בעולם הזה, ע"י התדבקותה בתורה ובמצוות, וקרבת ד' היא העידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא, ותענווג זה הוא תענוג נצחי, ואינו לפני קריצי חומר אלא לפני רצוא רצבות מלאכי השרת ונשמות קדושות, וא"כ ודאי שכדאי לאדם לעמול הרבה כדי לזכות לאושר הנצחי הזה במדרגה גבוהה, ולכן הזהירה התורה על עמל התורה וקנינה, ועל החזרה על הלימוד עד שתהיה תורת ד' ערוכה ושמורה על פיו, כי בזה זוכה לקדש נפשו ולתת לה כבוד וגדולה ועידון לנצח. (פרק ז').

ביאור הפסוק "יקרה היא מפנינים וכו' -" כתיב במשלי "יקרה היא מפנינים וכל חפצין לא ישוו בה", ולכאורה יש להבין איך אפשר להשוות את התורה לדבר חומרי. ונראה לבאר כוונת הדוגמא בב' אופנים: א' כמו שפנינים הם יקרים מחמת מיעוט מציאותם בעולם, כך התורה שא"א להשיגה אלא בעולם הזה, שהוא קטן כגרגיר קטן כנגד הגלגלים וכו",שם כנגד העולמות הליניונים, כמה יקרה מחמת חסרון מציאותה, וכזה נלמד חשיבות לימוד סדר קדשים ומחמת מיעוט מציאות הלימוד הזה. ב' עוד יש לבאר שכמו שבפנינים אם הפנינה גדולה יותר ערכה עולה לאין שיעור הרבה יותר מההפרש בגודלה, כך בתורה כל תוספת דרגה היא תוספת מעלה עצומה בלא השוואה כלל לדרגה הראשונה, (וכדמצינו שמי ששנה פרקו מאה פעמים, נחשב "לא עבדו" כנגד השונה מאה ואחד פעמים), וממילא לימוד סדר קדשים שהוא חלק גדול מספר התורה, כמה תוספת מעלה יקנה מי שיהיה בקי בהלכותיו. (פרק ח').

הקב"ה יתפאר בישראל לעתיד לבוא כשהיו שלמים בתורתם ובמעשיהם, וחשיבות לימוד כל חלקי התורה- כתיב "ויאמר לי עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר", והיינו שהקב"ה מתפאר בישראל בצדקתם ובקדושת מעשיהם, והקב"ה משתוקק שימצא בישראל גדולי ועמלי תורה ואנשי מעשה, ומצפה שיעשו תשובה כדי שיגאל אותם, וכמה תגדל שמחתו כשימצאם בעת הגאולה כשה יודעגאל את התורה כולה, ומי שיועד חלק מהתורה שעל ידו לא יהיו ישראל בבושה לעתיד לבוא, כמה גדולה זכותו, (וכדמצינו באלקנה שזיכה את ישראל לעלות לרגל, וזכה מחמת זה לבן שהכריע את ישראל לכף זכות), וככל שימעטו האנשים היודעים חלק אחד בתורה, יגדל שכמו יותר, ובפרט בסדר קדשים שהוא חלק היותר גדול מחלקי התורה. והנה אף שבעולם הזה אין ניכר כמה תורה הכניס בקרבו כל אחד ואחד (כדי שתהיה לאדם בחירה), מ"מ לעתיד לבוא כשרוח הסומאה תעבור מן הארץ, יהיה ניכר על כל אחד מדרגת נפשו והתורה שיש בו, ולפי ענין מדרגת התורה יאירו פני האדם, וכ"ש שמי שתיישד חלק בתורה שחבירו לא יודע עמו יהיה ניכר הרבה, ותבירו יתבייש מזה, וכ"ש אם היה יכול גם הוא להשיג חלק זה בתורה, כמה יגדל צערו ובושתו וכלימתו, (כלימה היא שהאדם נכלם ממעשיו המקולקלים, אבל בושא שייכת גם מפני הגדול במעלה, ולכן בני ישראל התביישו ממשה מנוגד רוממותו, אבל מיהושע היו נכלמים, כי גם הם היו יכולים לזכות לזה), ולעתיד לבוא האדם כבר לא יוכל להוסיף ללמוד מה שלא למד בעולם הזה, וכשיבוא הקב"ה ללמד את ישראל תורה על סודותיה העליונים, לא ילמד אלא מה שכבר למד האדם העולם הזה, (ולא די לזה בקריאה לבד, אלא צריך הבנה וידיעת ההלכות היוצאות מכל פרשה), ואי"כ כמה מוטל על האדם ללמוד כל חלקי התורה. וטעם נוסף כמ"ש הס"מ ג', דחובת הלימוד והידיעה אינה תלויה אם הקיום שייך למעשה עכשיו, ועל זה נאמר "ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם" שהשמירה בלב והעשיה הם ב' דברים נפרדים. (פרק ט').

הגאולה תלויה בקיום המצוות ובלימוד ענייני עבודת בית המקדש- הנה מלבד שעיקר שלימות האדם תלויה בקיום כל המצוות, גם הגאולה תלויה בזה שנקיים את כל המצוות, כולל את החוקים שאין אנו יודעים טעמם, והמצוות שא"א לקיימם ע"י שנתעסק בלימוד הלכותיהן ונשתוקק לקיימם, ויחשב כאילו קיימנום למעשה, ובזכות זה תבוא הגאולה. ובפרט הלכות עבודת בית המקדש הדעת נונתת שזה גורם לקירוב הגאולה, כחתן הרואה שהכלה מלושבת ומקושרת ומצפה לו, שהוא ממהר לבוא, והקב"ה שמכנה עצמו בשם חתן ונכנסת שישאל א, אם נהיה אנתו מוכנים ומקושרים. בכל חוקי התורה יודעת דיני העבודה, ודאי הקב"ה ימחר ביאתו, ובפרט שאמרו חז"ל שכיון שאנו מחכים לגאולה וגם הקב"ה מחכה, ורק מידת הדין מעכבת, והקרבנות הם עשיות הרצות ולהסיר מידת הדין מעל העולם, וכן עסק לימודם בזמן שא"א להקריבם מועיל לבטל את הדין מעל ישראל, וכן הקרבנות ולימוד הלכותיהם מועיל למחילת עונות, ממילא ע"י ביטול מידת הדין ומחילת העונות ימחר ד' ישועתו לישראל ונזכה להקריב הקרבנות בפועל ממש. (פ"י').

מעלת וחובת החזקת תורה, ובפרט בענייני הקרבנות- אחר שנתבאר ששלימות הנפש וקירוב הגאולה וכו' תלוי בלימוד ענייני הקרבנות, ממילא מי שאינו בן תורה צריך להחזיק את מי שלומד ענייני הקרבנות, ועל ידי זה נחשב כאילו הוא בעצמו לומד אותם הלימודים ממש, והקריב את הקרבנות שאותו בן תורה למד, כי כל תקיני הנפש שיש ללמודי חכם יש גם למחזיקו, ובפרט בקרבנות שהכתינים הם המקריבים ולכל ישראל יש חלק מפני שזה מכספם, וגם מזון הכהנים היה מישראל, ממילא ודאי שע"י החזקת לימוד הקרבנות נחשב כמקריב בעצמו. ובאמת יש תלמידי חכמים שיצאו לעסוק בפרנסה, והאשם בזה הוא על הגבירים ובעלי הבתים שלא החזיקו אותם, וידוע שבזמננו צריך לתת את עיקר המעשר לעמלי תורה, כמו שמלפנים היה מצוה לתת לכהנים והלויים (וגם אז היה מצוה לדקדק אם הם בעלי תורה שייחוקו על ידי זה בתורת ד'), ואף שהיום כולם תורמים להחזקת ישיבות וכדו', מ"מ מי שבירך אותו

הקב"ה בהון רב אינו יוצא ידי חובה בסכום קטן, אלא צריך לדאוג שהתלמידי חכמים לא יהיו צריכים להתבטל מלימודם כדי לעסוק בפרנסה, וכ"ש שצריך לדאוג שלומדי התורה לא יצטרכו לחיות בעוני ודוחק ולהטלטל ממקום למקום לחפש כדי מוחיתם שיש בזה חסר חלול ד', וכמה גדול עלבונה של תורה שלכל הבלי העולם לא חסר סכף, ואילו מצב התורה הוא בעוני ודוחק, והעשירים מבזבזים את כספם והבלי העולם, בזמן שהתלמיד חכם רעבים ללחם, ואלפים ורבבות נערים בעלי כשרון שהיו יכולים להיות גדולי תורה, הולכים לטמיון בגלל שאין מספיק ישיבות, והתביעה על זה היא על מי שהיה יכול לתקן, וכמה בושא וכלימה יהיה לו ליום הדין שלא ניצל את כספו להחזקת תורה אלא להבלים, וכמה ויתבייש שכשיראה שהם אנשים כמותו שהחזיקו תורה כראוי, וכל הזמן מוסיפם להם זכויות ע"י שעשו שלא יפסק הדבר כן, וגם לאחר מותם, על כן יתן האדם אל ליבו בעולם הזה לעשות חריצות ושמחה לתיקון נשמתו, ולזכות על ידי זה לשבת בגן עדן עם התלמיד חכם הגדולים, רק ישים לב שהיצר הרע לא יטעה אותו כי הרבה נסיונות יש לאדם על דרך הקודש, ויתגבר על הנסיונות, ויתברך הוא ויניח ברכה לדורותיו. (פרק י"א).

חובת לימוד הלכות עבודת המקדש, מכח הציפיה לישועה- הנה מוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ד', ואחד מהדברים ששואלים את האדם בתחילת דינו הוא "ציפית לישועה", ואנו אומרים בתפילה כי לישועתך קיוונו, וכן על כן נקוה וכו', אבל צריך להתבונן איך לא נירא ולא נבוש לומר שקר לפניו יתברך, שהרי אם היינו מצפים לגאולה ודאי היינו לומדים אם ההלכות שידרשו לנו למעשה בזמן הגאולה, לא מביעאי להכנים, אלא גם לישראל שייך אכילת קדשים וביאת מושך וקרנן פסח, וההכנה הנצרכת לקבל פני ד' היא בידיעת התורה, ובפרט בהלכות הקדשים, וכבר מצינו בזמן בית שני שהקב"ה אמר לחגי הנביא לשאלו את הכהנים דברים הנוגעים לכהונתם, וודאי בעת הגאולה ג"כ יהיה דבר כזה, וכמה נתבייש שלא נדע מה להשיב. ואין לסמוך על אליהו הנביא, כי אליהו לא ילמד כל אחד דברים שהיה יכול ללמוד בעצמו, אלא רק יפשוט את הספיקות שא"א לפושטם. וכיון שהגאולה תבוא בפתאומיות, לא יהיה לנו אז זמן להתחיל ללמוד הלכות אלו, כי נצרך לזה כמה שנים (וללימוד הלכות עבודה ללויים ג"כ היה נצרך ה' שנים), ומצינו שרובגן אסור לכתן בארץ ישראל לשנות יין שמא יבנה פתאום המקדש, וגם רבי לא כתיר אלא מפני שיהיה שהות להפיג יינו, אבל לזמן מרובה של לימוד הלכות העבודה לא יהיה פנאי, וא"כ חובת הכהנים לידע הלכות העבודה כדי להיות מוכנים לעבודה, וגם שאר התלמידי חכמים צריכים ללמוד וללמד כדי לדעת להורות, ובפרט שכבר נתקיימו כמעט כל סימני הגאולה שאמרו חז"ל. ומי שאינו יכול ללמוד בעצמו ידאג לסייע לאחרים לעשות כך, (וראו שכלל מקום ידאגו העשירים שהיו עשרה שיעסקו בזה מחצית מזמן לימודם במשך חמש שנים, ויפללו בהלכות אלו לאסוקי שמענותא אליבא דהלכתא, ואחר חמש שנים יבואו אחרים במקומם), ומלבד מצות החזקת התורה יהיה בזה הוראה שאנו מצפים לגאולה, ועל ידי זה ימחר ד' לגאלנו במהרה בימינו אמן. (פרק י"ב).

לפני הגאולה יהיו טובים ורעים, ושניהם יקרבו את הגאולה- הנה צ"ב מה שמצינו מצד אחד שהתורה מבטיחה שבזמן הגאולה נשוב אל ד' לשמוע בקולו וכו', ומאיךך חז"ל מסרו לנו סימנים לגאולה שאינם לשבח כלל כגון חוצפא יסגי וכו'. והביאור הקרוב לפשט הוא שיהיו ב' סוגים, יהיו כאלו שיתחזקו ככל ליבם לעבוד את ד' הם ובניהם, ויעמדו כנגד המתפרצים, וטובה אחת בצער ממאה שלא בצער, ויעבדו את ד' לשם שמים, וישתעו ודחק, וזה נחשב ששבו לד' בכל לב ונפש. ומאיךך יקום דור חדש שישקו איש הישר בעיניו, ולא יקבלו תוכחה, ולא ימשיכו את מסורת אבותיהם המקובלת מדור דור על מעמד הר סיני וכו', ויזולו בחז"ל, וגם הם יגרימו לקירוב הגאולה, כי מלפנים שמצב הדת היה על עמדו נתרבו זכויות ישראל בכל דור, מהמצוות ומשכר ההמתנה לגאולה, וממילא לא מיהר ד' לגאלנו כדי להגדיל שכרנו, אבל כעת שהקבלה הולכת ונפסקת, ואין עוד כה בישראל להחזיק את הדת, ומועטים הם הנאמנים לד' יתברך, בודאי יבוא ד' לגאלנו במהרה. וממילא על כל אחד להתחזק בקיום התורה הוא ובניו, ולהכין עצמו לגאולה. (פ"ג').

ישראל עושים לאלקיהם שכך כיבדנוהו וכך עשינו, ואנשי בית שמש כיון שראו את הארון היה להם ליטול את בגדיהם ולהניחם על פניהם ולבוא וליפול לפני הארון כשהע אחת כשתים כשלש עד שיתכסה הארון, ויתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו, והם לא עשו כן, אלא כשראו את הארון שוחקין וזוקפין ועומדין ומקדין ומדברין דברים יתירים, ולא ידעו מי הניח את הארון, מייד נטלו את הארון והניחווה על אבן וביקעו את עצי העגלה ואת הפרות העלו עולה לד', ואח"כ הלכו סרני פלישתים, וכיון שלא היה להם דרך ארץ נפלו מישראל משימים אלף וסנהדרי גדולה עמהם.

הנהגת הקב"ה מיידה כנגד מיידה לפי מעשי האדם- לא חיסר הקב"ה אפילו פרוטת אחת מיישראל שלא כדיו, שכשר ישראל נבואתה וברק ונבואתו באה תשועה גדולה לישראל, ואחאב ואויזל אבדו הם ובניהם מן העולם הזה ומן העולם הבא, ושבת זבולון ונפתלי שעשו רצון אביהם שבשמים ורצון יעקב אביהם באה תשועה גדולה על ידם, ויעל אשת חבר הקיני שעשתה רצון בעלה באה תשועה גדולה על ידה, וכשחטאו יצאו בני

תנא דבי אליהו פרקים י"א – י"ג

פילגש בגבעה יבמי' כושך נרעיתם היתה לפני שקמו השופטים. וכתבה בסוף ספר שופטים, כדי שלא יאמרו אומות העולם שזמן קצר אחרי שנכנסו ישראל לארץ כבר קלקלו מעשיהם.

חטא בני עלי ושביית הארון ע"י הפלישתים ועונשם והחזרת הארון- באותה שעה (המפרשים נחלקו מהי אותה שעה) ניטלה הכונה מבני אלעזר וניתנה לבני איתמר, וכשקלקלו בני עלי אמר הקב"ה שתחזור הכהונה לבני אלעזר, ובגלל קלקלו בני עלי נהרגו מישראל במלחמה עם פלישתים ארבעת אלפים, ואמרו ישראל באותה שעה "למה נגפנו ד' היום לפני פלשתים" וגו', אמר הקב"ה כשהיו בני עלי מכעיסים אותי בעזרת ישראל ובעזרת נשים לא אמרתם להם כלום, ועכשיו נביצאתם למלחמה אמרתם למה נגפנו ד', ואמרו ישראל נקחה נשים מלשיל את ארון ברית ד', שלחו והביאוהו, "ויהי כבוא ארון ברית ד' אל המחנה ויריעו כל ישראל

אפרים למלחמה ונהרגו מהן ארבעים ושנים אלף, וכשתקבצו למלחמה על בני בנימין נהרגו מהם שבעים אלף, וכשתלחמו עם פלישתים נהרגו מהם ארבעים אלף, ואח"כ נהרגו מהן שלשים אלף ונשבה ארון הברית, ואנשי בית שמש לפי שלא היה בהן דרך ארץ נפלו מהם מישראל המימישי אלף וסנהדרין גדולה. מכאן אמרו במידה שמועד בה אדם מודדין לו, "צדקתך כהררי אל משפטין תהום רבה". (פי"א).

לא יאכל אדם עם עמי הארץ על השלחן, ולא ירבה עמהם בסעודה בכל מקום, מפני שעמי הארץ ממוטטים במעשיות ונחסדים על השביעית, וירבה אדם סעודתו עם תלמידי חכמים כדי שילמד מהן דברי תורה, ואל ירבה אדם סעודתו עם עמי הארץ, שלאחר שעה מספרין עליו לשון הרע, וילמד מאברהם שעשה להם המלאכים ונהנו ממנו, ואצל גדעון ומונוח לא אכלו, מכאן אמרו יטול אדם רשות מרבו ואחר כך יעשה רצון תלמידי חכמים הבאין אליו. כל האומר לא אכלו מלאכי השרת אצל אברהם אבינו לא אמר כלום, אלא בצדקתו של אותו צדיק ובשכר טורח שטרו, פתח להם הקב"ה את פיהם ואכלו.

קבלת האורחים המלאכים ע"י אברהם אבינו, ומה זכו ישראל ע"י- ברוך המקום ברוך הוא שמשלם לאוהביו וליראיו שכר בעוה"ז ובעוה"ב, בשכר גמילות חסדים אדם אוכל פירות בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, בשכר קיתון של מים שרחצו המלאכים ורגליהם נתן הקב"ה באר לישראל ארבעים שנה במדבר, ובזמן שהיו ישראל עושין רצונו של מקום היתה משכמת והולכת ונובעת במקום שהיו ישראל שרויין, ובזמן שלא עשו רצונו של מקום היתה מארתה כמה שעות, עד שהיו יוצאים נערים קטנים לתלמידי חכמים ואומרים "עלי באר" בזכות אברהם יצחק ויעקב, בזכות משה ואהרן ומרים, ואח"כ היתה הולכת ונובעת נתן בשבט של יהודה לשבטו של יששכר, באותה שעה היתה שמחה גדולה לישראל מגדולה ועד קנטם. בשכר צלו של אילן שהושיב אברהם אבינו את מלאכי השרת הקיף הקב"ה לישראל שבעה עניי כבוד ארבעים שנה במדבר. ובשכר הפת שהאכילם אכלו מן ארבעים שנה במדבר, ומי שהיה רוצה במן לטעום בו טעם פת או בשר או דבש או חלב או חמאה היה טועם. ובשכר העגל שהאכילם אברהם אבינו, נתן הקב"ה לישראל שלוש שתי פעמים, אחת קודם מתן תורה ואחת לאחר מתן תורה (והשלישי גרם להם למגיפה). ובשכר שליוה את המלאכים ליוה הקב"ה את ישראל במדבר ארבעים שנה, ולאמלא הדבר כתוב א"א לאומרו, כיבכול כאב לפני בנו, כרב שנטל פנס לפני עבדו, כאם לתינוק.

הטוב והרע שיכול לבוא ע"י מאכל- בוא וראה כמה עונשה של פת, שהורגת את גדולי ישראל ומשרה שכניה על נביאי השקר, צא ולמד מנוב ושאלו ואחילמין בן אחיטוב, שנענשו על דוד עונש גדול, ואם היה יוהנתן נתן לדוד ב"כירות לחם אל היה מתולגל דבר רב, ואותו נביא שבא אל ירבעם מלך ישראל אמר לו הקב"ה אל תהנה ממנו ואם תהנה תמות, בא אליו נביא שקר אחד ואמר לו גם אני נביא כמון, ואע"פ שכיחש לו שרתה עליו רוח הקודש. מכאן אמרו כל האוכל לחם עם עמי הארץ ומרבה עמם בסעודה אין דבריו נשמעים, ולסוף מחלוקת בא על ידו, והרי הוא כעובד עבודה זרה, ואם תלמיד חכם הוא הוא מזלזל בתורתו, ומחלל של השם, ומאלמן את אשתו, ומייתת את בניו, ואינו מומלא את ימיו, וקושר שם רע לו ולבניו ולבניו בניו עד סוף כל הדורות. (פרק י"ב).

זהירות משחוק שיחה ותפלות- ישמור אדם את עצמו שלא ירבה שחוק שיחה ותפלות, אין שחוק אלא גילוי עריות עבודה זרה ושפיות דמים ועבירה קשה, ומשנה דינה של גיהנום, ואמרו שחוק וקלות ראש מרגילים את האדם לערוה. אמר להם הקב"ה לישראל ישבתי לתקע"ו דורות קודם שנברא העולם, ודרשתי וחקרתי וצרפתי ובחנתי את כל דברי התורה, ומיום שישבתי על כסא כבוד שלי, שליש היום אני קורא ושונה, ושליש היום אני דן את הדין, ושליש היום אני עושה צדקה, דן אני ומכלכל ומפרנס את כל העולם כולו ואת כל מעשה ידיי שבראתי בעולמי, ואין לפני שחוק אלא שעה אחת בלבד בשעה שאמונת העולם מתנאים ואומרים בואו ונעשה עימו מלחמה, ובעשה פשוטע ישראל מבקשים לבלעות את הכשרים שבהם, יש לפניו שחוק, ואינו שחוק ממש, לפי שרחמי מרובים על ישראל לעולם, ותחרתי הקב"ה על יצר הרע שבראו, ובאותה שעה נפתח פתח רחמים לפושעי ישראל לקבלם בתשובה, ולומר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך כי יצר הרע מתגרה בנו, ברחמיך הרבים קבלינו בתשובה שלימה לפניך. וכל המרבה שחוק שיחה ותפלות

הן מלוים אותו עד שעה שנכנס לבית עולמו, והקב"ה אומר לו בני לא למדת מאביך שבשמים שהוא יושב על כסא הכבוד שלו, שליש היום וכו', ואז לפניו שחוק, אתה מבן י"ג שנה מה תורה המעשים טובים עשית, והלא עסקת בשיחה בטילה והרבים שאינם ארויץ והוגנים.

במה האדם עומל- הדבורים שיעמול בדרך ארץ ונותנין עליו עמל דרך ארץ, ועליו נאמר "אדם לעמל יולד", והרוצה שיעמול בדברי תורה נותנים עליו עמל דברי תורה, ועליו נאמר "נפש עמל עמלה לו", והוא דומה לאיסקופה התחתונה שהכל זשים אותה, ולקורה שהכל עוברים עליה, ולאילן שהכל יושבים בצילו, ולנו שעושה מאור עינים לרבים.

הנהגות ראיות- יודע היה אהרן שבא דבר גדול לישראל על ידיו, והיה קושר חבל של ברזל במתניו, ומחזיר על כל פתחי ישראל, וכל מי שאינו יודע לקרות קריאת שמע או להתפלל לימדו, ומי שאינו נכנס בגופה של תורה היה מלמדו. ולא אהרן בלבד, אלא כל המלמד תורה ברבים לישראל לשם שמים, ואינו נושא פנים לעשיר ולעני אלא מלמדם יחד, הקב"ה מרחם עליו ונותן בו רוח חכמה ובינה ודעיה והשכל, ונותן חלקו עם שלשה צדיקים אברהם יצחק ויעקב. מכאן אמרו, ינהג אדם עצמו ב"ב מידות, יהא נאה בביאתו, חסיד בישיבה, ערום ביראה, חכם בתורה, פיקח במעשים טובים, נאה ומתקבל על הבריות, ומודה על האמת, ודובר אמת בלבבו, ומודה ונעור, ואוהב את הקב"ה אהבה גמורה בין כשהוא טוב לו ובין כשהוא רע לו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודם של ישראל כל ימיו, ומחמד ומתאוה ומצפה לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרבו ולכניסו לגלות, ואז וזה לרוח הקודש בדבריו. ויהא אדם נאה בביאתו לבית המדרש ובישיבתו שם, כדי שיהא אהוב למעלה ונתחד למטה ולעני הבריות כדי שימלא את ימיו. וירבה אדם דברי תורה, ושאן לך שכר גדול יותר מהם. יהא אדם שואל ומשיב בישיבתו בבית המדרש כדי שתרבה חכמתו בידו, וכדי שלא יבא לידי תנומה, לפי שאין לך מידה קשה בעולם אלא המתנמנם בבית הכנסת ובבית המדרש, ולא זו בלבד, אלא מתוך שהוא אוכל ושותה יבוא לידי תנומה, ואע"פ שהכל שחוקין עליו ישאל את הדין ואת ההלכה. ואומרים לו לאדם, עד שאתה מבקש רחמים שיכנסו דברי תורה בתוך מעיך, תבקש רחמים על עבירות שעברת שימחלו לך עליהם, והזהר מעשות שלא כהוגן.

כל המרבה שחוק שיחה ותפלות מביא חרון אף לעולם, והפירות מתמעטין על ידו, ורעות רבות באות על ידו, וגזירות קשות מחדשות, ובחורי ישראל נהרגים, ויתומים ואלמנות צועקים ואינם נענים. אם היה בתוך בני משפחה, ובני משפחה שמוים בו, לטוף מגלה את המשפחה, וכן לענין בני השכונה או המבוי או החצר או העיר, מפי שלא הוכיחו אותו.

לעולם ישמור אדם בליבו שלא יבא לידי חטא, ואפילו חטא הקל, צא ולמד מאבותינו הראשונים, שלא ירדו למצרים אלא בשביל דבר קל שאמר אברהם "במה אדע", ובשכר יראה קימעה שירא ושמעאל את אביו, ולכן הקב"ה רשע לכל אומה ומלכות שישלטו בבניו, ובשכר שתי דמעות שהוריד עשיו, נתנו לו את הר שעייר שאין גשמי ברכה פוסקים ממנו לעולם, ובשכר שנטל את כליו והלך לו מפני יעקב נתנו לו מאה מדינות, ובשכר ששמע יעקב אל יוסף שהוציא דיבת אחיו רעה נענש עליו כ"ב שנה, ובשביל מי מריבה נענשו משה ואהרן, אמרו חכמים אם אש אוהב בלחים מה שעשו יבשתי, חזר הקב"ה לרצות את משה, אמר לו: לא אני הוא שאתם בני ואני אביכם, אתם אחי ואני אחיכם, אתם רעי ואני רעכם, אתם דודי ואני דודכם, כלום חסרתי לכם, איני מבקש מכם אלא כשם שבלשתי בעצמי ומצאתי "א מדות, כך איני מבקש מכם אלא "א מדות, ואלו הן הולך תמים ופועל צדק וגו', חזר הקב"ה לרצות את משה, ע"ב כלום משוא פנים לפני בני גוי ובין ישראל ובין איש ובין אשה ובין אבד ובין שפחה, עשה מצוה שכרה בצדה, מכאן אמרו, איש ורובה כבוד שמים, כבוד שמים מתרבה וכבוד עצמו מתרבה, וכל הממטע כבוד שמים ומרבה כבוד עצמו, כבוד שמים במקומו וכבודו מתמעט.

מעשה באדם אחד שהיה עומד הוא ובנו בבית הכנסת, וכל העם עונין אחר העובר לפני התיבה הללויה, ובנו עונה דברים של תפלות, אמרו לו, ראה בך שהוא עונה דברים של תפלות, אמר להם, מה אעשה לו תינוק הוא, ישחק, שוב למחר עשה כאותו ענין ואמר להם כך, וכן כל שמונת ימי החג, לא יצאה אותה שנה ולא שניה ולא שלישית עד שמתו אותו האיש ואשתו ובנו ובן בנו, ויצאו לו חמש עשרה נפשות מיד ביתו, ולא נשתיר לו אלא שני בנים בלבד, אחד חיגר וסומא, ואחד שוטה ורשע.

שוב מעשה באדם אחד שהיה מתחרט בעצמו שלא קרא ושלם שנה, פעם אחת היה עומד בבית הכנסת, ואינו שהגיע העובר לפני התיבה אצל קודשת השם, **הגביה את קולו וענה דכרתי בקול דופתי השם**, אמרו לו מה ראתי שהגביה את קולך, אמר להם לא ידע שלא קריתו ושלם שנית, אלא עכשיו שניתן לי רשות לא אגביה את קולי ותשוה נפשי עלי, לא יצאת אותה שנה ולא שניה ולא שלישית עד שעלה אותו האיש מבבל לארץ ישראל, עמדו ועשאוהו ממונה של קיסר, ומינוהו על כל בריגות שבארץ ישראל, ונתנו לו מקום, ובנה לו עיר וישב בה כל ימי חייו, והניחה לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות.

עונשו של הכהן שהאכיל תרומה לבהמתו- מעשה בהן אחד שפלה עליו אש ואכלה ממנו שלשים אילי צאן ושישים בגדים, וכ"ד כדים של יין וי' כדים של שמן ושאר מומן, בא וישב לפני חכמים, אמר להם מה שאירע לי, לא אזו ממש עד שבא אדם שאינו בקי בהלכה כלום, אמר לו המאכיל את בהמתו תרומה מהו, אמר לו מותר, אמר לו שמא אסור, אמר לו לאו, אמר לו אני כהן והאכלתי את בהמתי תרומה, וכששמעו חכמים בדבר ענו כולם כאחת ואמרו, ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים, שתרומה וקדשים שאין להם אולכים להשיריהם, ואחר עשית שלא כדון, אמר להם והלא תנן כרשיני תרומה מאכילים אותם לבהמה ולחיה ולתרנגולים, אמרו לו לא אמרו אלא מפני שהן מאכל בהמה, ורק בשני רעבון בני אדם אוכלים אותם לפיכך גזר עליהן דוד בשני רעבון. מכאן אמרו, כל המאכיל את בהמתו תרומה, בין תרומת הארץ ובין תרומת חוצה לארץ, עליו הכתוב אומר "בוהו דרכיו יומת".

אל ילמד אדם תורה ברבים, אלא אם כן קרא תורה בנאיים וכתובים, ושנה משנה ומדרש, שנאמר "מי מלל גבורות ד" ו' וגו'.

כתיב **"ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה"**, וכי' אמר הקב"ה לאדם, בני מייום שנתתניו על פני האדמה עשה מעשים טובים ותלמוד תורה, והצל עצמך מן הגזל ומן העבירה ומן דבר מכוער, וביום רעה ראה מה שעשית שגרם ליסורים שיבואו, שאין ייסורין באים על אדם אלא לטובתו, להוציא מידידו כל מה שעשה, וראה בפורענותן של רשעים שהן מזלזלים ויורדים לגיהנם.

אב ובנו, או אח ואחיו, או שני תלמידי חכמים שבעיר, או שני שותפים בדבר אחד, אחד מהם קשה מחבירו, הקשה נענש מפני חבירו, שנאמר **"כי פדה ד' את עקב וגאלו מיד חזק ממנו"**. דבר אחר, מי שיש לו שתי נשים, לאחת מקיים שארה כסותה ועונתה, ולאחת אינו מקיים, עונש גדול יש שם. וכל שאינו מודה בדברים הללו ואינו רוצה בתוכחות, עליו הכתוב אומר, "מסיר אנו משמוע תורה" וגו'. ושנו חכמים במשנה, המחלל שם שמים בסתר נפרעים הימנו בגלוי, אחד שווג ואחד מייד בחילול השם.

כיוצא בדבר אתה אומר **"הנה מה טוב ומה נעים"**, וגו', כשידבר הקב"ה למשה אב החכמים אב הנביאים, לא ידבר עימו בלשון ציווי אלא בלשון שמחה, והלא דברים קל וחומר, ומה משה חכם חכמים גדול גדולים ואבי הנביאים לא מדבר עימו אלא בלשון שמחה, אהרן אחיו שנתכון ועשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ובין ישראל לישראל, ובין ישראל לחכם, ובין חכם לחבירו, ובין אדם לחבירו, ובין איש לאשתו, עליו הוא אומר **"הנה מה טוב ומה נעים"**. דבר אחר אדם מעשה טוב בילדותו, והזקין והכפיל את מעשיו לטובה, עליו הוא אומר **"הנה מה טוב ומה נעים"**. דבר אחר קרא אדם תורה נביאים וכתובים בילדותו, והזקין ושנה משנה מדרש הלכות ותלמוד ואגדות, ושונה עם חבירו, עליהם הוא אומר הנה מה טוב ומה נעים. דבר אחר **"הנה מה טוב"** שני אחים בבית אחד וקוראים ושונים ואוכלים ושותים זה עם זה, ושמוחים זה בזה, עליהם הוא אומר **"הנה מה טוב"**, וגו'. דבר אחר תעיד הקדוש ברוך הוא לישיב בבית המדרש הגדול שלו וצדיק עולם יושבים לפניו, ואומר להן, בניי, אני הוא שנמסרתם למיתה עלי ונהרגתם עלי, אתם כמותי ואני כמותכם, מה אני חי לעולם חי וקיים לעולמי ועולמים, אף אתם תהיו חיים וקיימים לעולם ולעולמי ועולמים, שנאמר **"מלך ביפיו תחזינה עיניך"**. מאי "תראינה ארץ מרחקים" אלו הלכות שהיו בדעתו של הקב"ה התקע"ו דורות קודם שנברא העולם, ובא אמרו להן לישראל, "ועיניכם תראינה" זו מרת הדין, "ואתם תאמרו יגדל ד' " אלו הדויות הייסורין, אמר להם הקב"ה לישראל, בניי קראו את המקרא ושנו את המשנה והרבו אותו, עד שאני בא בעצמי ואומר לכם על הטהור טהור, ועל הטמא טמא, על הטמא במקומו ועל הטהור במקומו.

חדש

גיתן להשיג את הסט הנמצית הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס בנוסח 120 ש.

בנוסף בלאו מחדש כל חבורות הנמצית משנה ברורה, 6 חלקים 63 חבורות. עלות חוברת 10 ש 50 סט ש.

כמו כן גיתן להשיג את סיכומי הנמצית ההלכה (עם טור וב"י שו"ע וגו"כ), על הלכות שבת, מועדים ונדחה.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגיליון?

באפשרותך לזכות לומדים נוספים, גיתן לתרום ב'נדרים פלוס' קופת 'הנמצית'

מבחינה 'לדעת'

מבחר שבועי על דף היומי ומשנה ברורה חפץ חיים ואהבת חסד

גיתן לעשות את המבחרים מיום ששי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669
- במייל 7692282@gmail.com
- בנדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ש במזומן, זיכוי 400 ש ברשת 'פה גוף', 101 זוכים בזיכוי 100 ש ברשת 'פה גוף'.

חדש- מבחרים על העמוד היומי

סיכומי 'הנמצית'

גיתן להשיג את גיליונות סיכומי הנמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדרי הדף היומי בהלכה).

- **בנקודות ההפצה**
- **במייל 7692282@gmail.com**
- **בפקס 0799-414144**

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד שלי: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קניז ירושלמי, דף הכולל, קניז הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.

תמצית
סיכומי גמרא, הלכה ומוסר
7692282@gmail.com

לראות
מכתמים שמימיים
ד"ר חיים מנחם, חתם האבן תמוז
0737-289-669

מבחן פ. 123 מטות מסעי

משיגו ר"ב סעיף ד' עד סימן רצ"ב מטעם סעיף א' שתי כירות המתאמת

משה ברורה מסיק ר"ב סעיף ד' עד סימן רצ"ב מטעם סעיף א' שתי כירות המתאמת

מה תומרת הרמ"א (סעיף ד') לענין כלי שנקרי תיקו בשבת?
א' שאם היה אסור לו נמסור אסור ליהנות ממנו לעולם.
ב' שאם ידוע שהוכרי סיים את המלאכה בשבת אסור רק בשבת עצמה אך כשנסמך בהר"ח.
ג' שאם ידוע שהוכרי סיים את המלאכה בשבת אסור עד מוצאי שבת בכדי שיעשה אף כשנסמך בהר"ח.

ביאזה אופן כתב הרמ"א שאסור לקוח כלים מהוכרי בשבת?
א' רק כשאין בדבר שבת ומלאכתו נגמרה בשבת.
ב' רק כשיש בדבר צורך שבת ומלאכתו נגמרה בשבת.
ג' רק כשאין בדבר צורך שבת, אף שהמלאכה נגמרה בערב שבת.

טען קורה על ענבים מערב שבת, האם מותר לשנותו מהמשקין בשבת?
א' אסור בכל אופן.
ב' המשקין שייצאו מערב שבת מותרים, אבל אלו יצאו בשבת אסורים בכל אופן.
ג' אם טען בעוד היום גזלו ביום שיוכל להורסן לפני השקיעה, ודרך אותם לפני שבת, אפי' המשקין היוצאים בשבת מותרים.

עם מה אין לצאת בערב שבת?
א' עם דבר שבשבת אסור לצאת בו מדאורייתא.
ב' עם דבר שבשבת אסור לצאת בו מדרבנן.
ג' רק עם דבר שיש חשש שיעשה אותו מלאכה כמו כתיבה.

מתי צריך לחשמש בגדי שמא יעבור על איסור הוצאה?
א' רק בערב שבת.
ב' גם בשבת אם יוצא מוחץ לעירוב ורגיל לשאת דברים המותרים בטלמוד.
ג' חייב אדם לחשמש בגדי שבת בכל שעה.

ביאזה כירה מותר להשהות בשבת דבר שאינו מבושל?
א' אם הכירה גם גרופה וגם קטומה.
ב' בגרופה או קטומה.
ג' דבר שאינו מבושל אסור גם בגרופה וקטומה.

ביאזה אופן מותר להשהות ע"ג כירה קדירה שיש בה כשר חי?
א' כשאינו מבושל כלל, וגם ע"ג חיותיו לא יוכל להחביש בגינה, ודוקא סמוך לשקיעה ממש.
ב' דבר שאינו מבושל כלל מותר גם לא סמוך לשקיעה, ובכדי שלא יהיה מבושל בגינה.
ג' כל דבר שלא יהיה מבושל בגינה מותר בכל זמן.

תורה אור מחברת פרק י"ג עד פרק י"ד וספר הבית

מדוע הקב"ה נגלה לאהרן ומרים פתאום?
א' להורות שהגאולה העתידה תהיה פתאום.
ב' להורות שאדם שמכין עצמו להשראת השכינה, השכינה מגיעה אצלו מיד ולא עיכוב.
ג' להורות שיפה עשה משה שפירש מן האשה, שמה יונגה אצלו הקב"ה פתאום.

מי מחויב ללמוד הלכות עבודה כדי להכין עצמו לבנין בית המקדש?
א' רק הכהנים, ונחמדי חכמים ישראלים צריכים ללמוד רק מה שנוגע להם כמו הלכות פסח וכדומה.
ב' גם תנמידי חכמים ישראלים צריכים ללמוד כדי לדעת להורות.
ג' כל אחד חייב ללמוד, דשמא יתברר שהוא כהן.

מבחינים ב'משנה ברורה'
ו'שם עולם'
תמוז תשפ"ד

מבחן פ. 122 פנחס

מחברת סימן ר"ג עד סימן רצ"ב סוף סעיף ג'

מתי צריך להאדם להכין לשבת בעצמו למרות שיש לו עבדים?
א' בכל אופן צריך לרכוש הכל בעצמו.
ב' אין ענין שיכין בעצמו, אלא יש חשש שיבואו ילדי חילול שבת.
ג' יושגל להכין איזה דבר בעצמו, ואם הוא שנומלים לבוא לחילול שבת חייב להכין בעצמו.

מדוע צריך להרהר בתשובה ולפשפש במעשיו בכל ערב שבת?
א' כינו ששבת נקראת שבת מלאכה, ואין נאה לקבל פני המלך כשהוא מלוכלך בעונות.
ב' מפני שאם לא עבטיו אומתי.
ג' מפני שהלכות שבת מרובים, ואם לא יעשה כן ענול לבוא ילדי חילול שבת.

מה השיעור של בשר ייין שצריך לשבת?
א' כפי ימנהו בענין בתיים חשובים באותו מקום.
ב' כפי יכולתו.
ג' יוסיף כמה שיותר.

איזה מלאכה אין לעשות בערב שבת מן המנחה ולמעלה?
א' כל מלאכה.
ב' מלאכה שאינו רגיל בה.
ג' מלאכת קבוע.

מתי מותר להסתפר בערב שבת?
א' אפי' מתנהו ולמעלה מותר, וגם כשהספר נוטל שער.
ב' א' עד הצות.
ג' עד מנחה קטנה.

האם צריך להכין צרכי שבת על חשבון הלימוד?
א' בכל אופן לא.
ב' כן, וצריך לבטל אפי' לילמוד שיש לו קצבה או לילמוד קבוע עם רבים.
ג' יתעט קצת מלימודו, אך לילמוד שיש לו קצבה או עם רבים לא יבטלנו.

ביאזה אופן אסור למכור לנכרי בערב שבת?
א' סמוך לחשיכה.
ב' אם הנכרי מתנה שיקח בשבת או כשאין שהות שיצא מפתחו ביתו מבעוד יום.
ג' בכל אופן מותר.

תורה אור הפרק י"ד וכן מציעו עד סוף פרק י"א

למי צריך לתת את עיקר התעשר בזמנו?
א' לעמלים בתורה.
ב' לעניים.
ג' לגמליהם.

כמה חייבים לתת להחזקת תורה?
א' לכל הפחות מעט.
ב' כל אחד כפי מה שהוא יכול, ואם נתן מעט לא יצא ידי חובתו.
ג' חייב לדחוק עצמו ולתת את שאר תמנו להחזקת תורה.

מבחן פ. 121 בלק

מסימן רל"ח סעיף ד' עד סוף סימן רל"ח

ביאזה אופן מותר לצאת בשיירה לדבר מצוה באופן שיתכן שיוכרח לעשות מלאכה בשבת?
א' רק יותר מל' ימים קודם השבת.
ב' כשמוסכם עם אנשי השיירה שישבתו בשבת מותר אפי' בערב שבת.
ג' מותר בכל אופן אפי' כשאינו מסכסם, כיון שזה לדבר מצוה.

מתי אסור לצאת לפני שבת לדרך שהיא יותר מג' פרסאות כשיתכן שאין לו שם צרכי שבת?
א' מחמתית היום.
ב' כל דרך שיוכל להגיע לפני השקיעה מותרת.

איזה היתרים מציעו לצאת לדרך רחוקה בערב שבת?
א' אם ידעו שהוא מגיע ומכינים לו צרכי שבת, או שרגילים להכין ברוחו.
ב' כשנוסע מרחק כגון בעננה או סוס.
ג' שתי התשובות נכונות.

איזה סעודה אסור לקבוע בערב שבת, ומתי מתחיל האיסור?
א' סעודה ומשתה שאינו רגיל בה, מחמתו.
ב' סעודה ומשתה שאינו רגיל בה, ואין זמנה בערב שבת, וכל היום בכלל האיסור.
ג' סעודת רגילה מותר כל היום, וסעודת מצוה רק עד הצות.

האם מותר לאכול מיני מרקחת בערב שבת כשענת כתיבת התנאים?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' טוב וכוון להתמיר.

מתי מצוה להתענות מלקבוע בערב שבת סעודה שרגיל בה בימות החול?
א' מחמתו.
ב' מתשע שעות.
ג' מפני התנאה.

מי שרגיל להתענות בערב ר"ח, מה יעשה כשאומרים יום כיפור קטן ביום חמישי?
א' יתענה ביום חמישי.
ב' יתענה ביום שישי.
ג' מה שירצה יעשה.

תורה אור הפרק ט' וכל שבן אם עדיף, עד פרק י' וכן מציעו

איזה תורה וסודותיה יזכה האדם ללמוד מפי הקב"ה?
א' רק דברים שלמד והבין לפי כוחותיו.
ב' כל דבר שאדם נמד בעולם הזה אפי' בלי לחביו, ילמד לעתיד לבוא מפי הקב"ה.
ג' כל מי שנלמד את ההלכות הנוגעות למעשה, ילמד לעת"ל מפי הקב"ה את כל חלקי התורה, אמנם סדר קדשים הוא בכלל ההלכות הנוגעות למעשה.

איזה טעם כתב הח"ח מדוע ילמוד דני הקרבנות מכיא לקרוב הגאולה?
א' כמו שחזקו מותרים כיון לחופה כאשר חכמה מוכנה.
ב' מפני שהקרבת חריצו ומסירים את מידת הרין.
ג' שתי התשובות נכונות.

ניתן לעשות את המבחנים
בטל: 0737-289-669
7692282@gmail.com
ובעמודות 'דברים פלוס' (לדעת)

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש
ש"ן ומועדים, משפ"ב, ספרי מוסר ועוד
בטלפון 03-6171132

